

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Mahdollistaako sosiaalinen media osallisuutta?

Ei vihapuheelle -liikkeen vapaaehtoisten kokemuksia
osallisuudesta sosiaalisessa mediassa

Susanna Salmijärvi

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 11 / 2014

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Susanna Salmijärvi	Sivumäärä 49 sivua ja 4 liitesivua
Työn nimi Mahdollistaako sosiaalinen media osallisuutta? Ei vihapuheelle -liikkeen vapaaehtoisten kokemuksia osallisuudesta sosiaalisessa mediassa	
Ohjaava(t) opettaja(t) Hanna Laitinen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Plan Suomi Säätiö, Satu Valtere	
Tiivistelmä Tämän opinnäytetyön aiheena on osallisuus sosiaalisessa mediassa. Opinnäytetyössä pohditaan, mitä tarkoittaa osallisuus sosiaalisessa mediassa ja miten järjestöt voivat edistää vapaaehtoisten osallisuutta sosiaalisen median ympäristöissä. Sosiaalinen media koostuu useista palveluista ja teknisistä alustoista, jotka mahdollistavat erilaista toimintaa. Teknisten yksityiskohtien sijaan tässä opinnäytetyössä pohditaan sosiaalisen median mahdollistamaa toimintaa osallisuuden näkökulmasta. Sosiaalinen media nähdään tässä opinnäytetyössä toimintaympäristönä ja vaikuttamisen areenana. Näissä ympäristöissä järjestöt ja vapaaehtoiset voivat olla aktiivisia toimijoita, kampanjoida ja vaikuttaa osallistumalla julkiseen keskusteluun. Opinnäytetyön tilaaja on Plan Suomi. Opinnäytetyö keskittyy tarkastelemaan Plan Suomen koordinoiman Ei vihapuheelle -liikkeen osallistavia toimintatapoja sosiaalisen median ympäristöissä. Ei vihapuheelle -liike pyrkii puuttumaan vihapuheeseen muun muassa mielipidevaikuttamisen ja koulutuksen keinoin. Liikkeessä toimii noin 50 nuorta vapaaehtoista, joiden osallisuutta edistetään monin tavoin myös sosiaalisen median ympäristöissä. Tässä opinnäytetyössä huomio kiinnittyy liikkeen osallistaviin toimintatapoihin ja vapaaehtoisten kokemuksiin osallisuudesta sosiaalisessa mediassa. Opinnäytetyön aineisto koostuu Ei vihapuheelle -liikkeen vapaaehtoisille ja työntekijöille tehdyistä haastatteluista. Työntekijöiden haastatteluissa selvitettiin kuinka liike on osallistanut vapaaehtoisia sosiaalisessa mediassa ja vapaaehtoisten haastatteluissa selvitettiin heidän osallisuuden kokemuksia. Haastatteluiden pohjalta opinnäytetyössä nostetaan esiin toimintamalleja, jotka ovat edistäneet osallisuutta sosiaalisessa mediassa. Tämä opinnäytetyö tarjoaa Ei vihapuheelle -liikkeelle arvokasta, arvioivaa tietoa heidän toimintatavoistaan, sekä tukee Plan Suomea sosiaalisen median strategian kehittämisessä vapaaehtoisten toiminnan suhteen. Opinnäytetyön pohjalta muutkin vapaaehtoisten parissa toimivat voivat hyödyntää sosiaalista mediaa tehokkaammin vapaaehtoisten osallisuuden näkökulmasta.	
Asiasanat sosiaalinen media, vapaaehtoiset, osallisuus, vaikuttaminen, kansalaistoiminta, järjestöt	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Susanna Salmijärvi	Number of Pages 49 pages and 4 attachment pages
Title Does social media enable participation? No Hate Speech Movement volunteers experience of participation in social media	
Supervisor(s) Hanna Laitinen	
Subscriber and/or Mentor Plan Suomi Säätiö/Ei vihapuheelle –liike, Satu Valtere	
Abstract This final thesis examines how social media enables participation and how non-profit organizations can use it to promote volunteers participation. In this thesis participation means active involvement and empowerment. Social media consists of different services and platforms that enable different activities. Instead of technical details, this thesis reflects how volunteers can be active participants in and through social media. Social media is seen as an environment for action, arena for civic action and campaigning. In these arenas non-profit organizations and volunteers can take an active role, campaign and participate in public debate. This thesis was subscribed by Plan Finland. In it I study how No Hate Speech Movement, a project coordinated by Plan Finland, uses social media to enhance volunteer participation. No Hate Speech Movement tackles hate speech for example by influencing public opinion through campaigning and education. The Project has about 50 young volunteers whose participation is promoted and encouraged in different ways also in social media environments. Their experience is the key when analyzing the methods that No Hate Speech Movement uses to enhance participation and involvement. Data for this thesis was gathered interviewing the volunteers and employees of the project. Volunteer interviews were made to find out what was their experience of social media participation. Employees were interviewed to find out what had been done to ensure volunteer participation in social media. Analysis of this data showed which methods truly were participatory. This thesis provides valuable information for No Hate Speech Movement about how they work with volunteers in social media and supports Plan Finland to improve their social media strategy concerning volunteers. This thesis will benefit all organizations working with volunteers to use social media more effectively from the perspective of active participation and volunteer involvement.	
Keywords participation, social media, volunteers, civic action, campaigning, volunteer association	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Ei vihapuheelle -liike	5
1.2 Työn tarve ja tausta	7
2 OSALLISUUS	9
2.1 Osallisuus on kuulumisen tunnetta ja vaikuttamista	9
2.2 Järjestöt osallisuuden ja vaikuttamisen paikkoina	13
3 SOSIAALINEN MEDIA OSALLISUUSYMPÄRISTÖNÄ	14
3.1 Sosiaalinen media	15
3.2 Osallisuus ja vaikuttaminen sosiaalisessa mediassa	16
3.3 Järjestöt sosiaalisen median vaikuttajina ja osallistajina	18
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	19
4.1 Aineistonkeruumenetelmät ja analyysiprosessin kuvaus	20
4.2 Teemahaastattelut chatissa	22
4.3 Eettisyys ja luotettavuuden arviointia	23
5 EI VIHAPUHEELLE -LIIKKEEN VAPAAEHTOISTEN OSALLISUUS SOSIAALISESSA MEDIASSA	23
5.1 Ei vihapuheelle -liikkeen vapaaehtoistoiminnan kuvaus	24
5.2 Ei vihapuheelle -liike osallisuutta mahdollistavan yhteisönä	26
5.3 Vaikuttamistoiminnan mahdollistama osallisuus	30
5.4 Vapaaehtoisten osallistaminen sosiaalisessa mediassa	34
5.5 Sosiaalisen median mahdollistama osallisuus	37
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	38
6.1 Mikä on mahdollistanut osallisuutta sosiaalisessa mediassa	38
6.2 Miten edistää vapaaehtoisten osallisuutta sosiaalisessa mediassa	41
LÄHTEET	46
LIITTEET	50
Haastattelurunko: aktivistit	50
Haastattelurunko: työntekijät	52

1 JOHDANTO

Sosiaalinen media on vielä kohtalaisen uusi ilmiö ja sen hyödyntäminen esimerkiksi järjestötyössä kehittyä edelleen. Sosiaalinen media on kuitenkin ollut olemassa riittävän kauan arkipäiväistyäkseen; se on jo merkittävä osa ihmisten päivittäistä elämää. Tässä opinnäytetyössä tarkastelen sosiaalista mediaa osallisuuden näkökulmasta. Pohdin mitä tarkoittaa osallisuus sosiaalisessa mediassa ja miten järjestöt voisivat edistää vapaaehtoisten osallisuutta sosiaalisen median ympäristöissä. Sosiaalista mediaa ei ole vielä tutkimuksissa tarkasteltu tästä näkökulmasta, vaikka sosiaalinen media onkin osa arkea myös järjestöissä. Sosiaaliseen mediaan suhtaudutaan edelleen usein viihteellisenä ja arkisena välineenä ja mielestäni sen potentiaalia esimerkiksi osallistamisen välineenä tai osallisuusympäristönä ei täysin tiedosteta.

Opinnäytetyöni tarkastelun kohteena on Plan Suomi Säätiön koordinoima Ei vihapuheelle -liike. Ei vihapuheelle -liike hyödyntää sosiaalista mediaa monipuolisesti. Liikkeen toimintamalleja tarkastelemalla, nostan esiin yhdenlaisen, konkreettisen tavan edistää osallisuutta sosiaalisessa mediassa. Selvitän myös miten ja millaista osallisuutta vapaaehtoiset ovat kokeneet sosiaalisessa mediassa.

Toivon opinnäytetyöni tarjoavan järjestöille uudenlaisen tavan ja näkökulman hyödyntää sosiaalista mediaa. Sen hyödyntäminen osallistamisen välineenä voi tuoda lisäarvoa vapaaehtoisten parissa tehtävään työhön.

1.1 Ei vihapuheelle -liike

Ei vihapuheelle -liike on yhteiskunnallista vaikuttamistyötä tekevä projekti, jota koordinoi Plan Suomi Säätiö. Liike on osa Euroopan Neuvoston käynnistämää Euroopan laajuista kampanjaa (No Hate Speech Movement). Suomessa projektin rahoittaa kokonaisuudessaan opetus- ja kulttuuriministeriö. Liike hyödyntää toiminnassaan sosiaalista mediaa monipuolisesti.

Ei vihapuheelle -liike koostuu työntekijöistä, 50 vapaaehtoisesta ja kampanjatoimikunnasta, jossa on edustettuina noin 50 toimijaa. Kampanjatoimikuntaan kuuluu muun muassa ministeriöitä, nuorisjärjestöjä, sekä yhdenvertaisuutta ja ihmisoikeuksia ajavia järjestöjä. Kampanjatoimikunnan tehtävä on jatkaa vihapuheen vastaista toimintaa sen jälkeen, kun projekti päättyy keväällä 2015.

Ei vihapuheelle -liikkeen nimi viittaa kansanliikkeeseen, mutta organisaatiomuoto on todellisuudessa projekti. Yhteiskunnallisilta liikkeiltä on lainattu esimerkiksi verkostomainen työtapaa. Projektin kutsuminen liikkeeksi, oli tietoinen valinta. Näin on pyritty häivyttämään taustaorganisaatiot näkyvistä, jotta toiminnan jalkauttaminen jäsenjärjestöihin ja yleisölle helpottuisi.

Liikkeessä toimii 50 vapaaehtoista, joita kutsutaan aktivisteiksi. Heidän ensisijainen tehtävä on viedä liikkeen sanomaa eteenpäin verkossa ja reaali maailmassa. Vapaaehtoiset ovat iältään 18-25 -vuotiaita ja he ovat kaikki läpikäyneet koulutuksen, jossa heitä on koulutettu vihapuheesta ja siihen puuttumisesta, sekä siihen liittyvistä teemoista: sananvapaus, yhdenvertaisuus, vaikuttamistyö, kunnioittava argumentointi ja kampanjointi sosiaalisessa mediassa.

Vapaaehtoisten keskeisin rooli on toimia liikkeen viestien eteenpäin viejinä ja he osallistuvat vahvasti liikkeen toiminnan suunnitteluun. Vapaaehtoiset ovat hajaantuneet ympäri Suomen, tällä on pyritty takaamaan liikkeen valtakunnallisuus ja toiminta myös paikallisesti ympäri Suomen. Ei vihapuheelle liike toimii vahvasti verkossa, mutta myös verkon ulkopuolella. Liikkeen toimintaa voisi kuvailla verkkovahvistaiseksi, sillä verkko täydentää reaali maailman toimintaa (Hintikka 2009, 132–133).

Vapaaehtoiset toimivat Ei vihapuheelle -liikkeen puitteissa ja vievät liikkeen viestejä eteenpäin julkisuudessa ja myös omissa henkilökohtaisissa verkostoissa. Heillä on valtuutus järjestää tapahtumia ja kampanjoida liikkeen nimissä, kunhan toiminta on yhteneväistä liikkeen periaatteiden kanssa. Ei vihapuheelle -liike edistää laajalaisesti yhdenvertaisuutta ja on kaikenlaista syrjintää vastaan. Ei vihapuheelle -liike on pyrkinyt toimintansa aikana nostamaan esiin vihapuheen kohteiksi joutuvia ryhmiä, sekä selkiyttänyt vihapuheen määritelmää. Yksi tärkeä viesti on juuri se, että

vihapuhe koskettaa useita ryhmiä. Tämä tekee *vihapuhe* -termistä mielenkiintoisen, sillä se tuo yhteen kaikenlaiset syrjintää ja eriarvoisuutta kohtaavat ryhmät.

Myös Ei vihapuheelle -liikkeen vapaaehtoiset edustavat useita vihapuheen kohteeksi joutuvia (vähemmistö)ryhmiä, mikä on myös vaikuttanut siihen, millaista vaikuttamistoimintaa ja kampanjointia Ei vihapuheelle -liike toteuttaa: aktivisteilla on mahdollisuus nostaa keskusteluun sellaisia aiheita, jotka heitä henkilökohtaisesti koskettavat.

Liikkeen aktivistit toteuttavat niin sosiaalisen median kampanjointia, kuin perinteisempää katukampanjointia. Usein nämä kaksi vaikuttamisen areenaa kuitenkin yhdistyvät: katukampanjoinnista välitetään viestejä tekstinä ja kuvina myös sosiaaliseen mediaan. Aktivistit voivat itse organisoida tapahtumia ja osallistua Ei vihapuheelle -liikkeenä sellaisiin tapahtumiin, jotka he kokevat tärkeiksi. He paitsi kampanjoivat tapahtumissa, myös kouluttavat nuoria ja nuorten parissa toimivia, antavat lausuntoja julkisuuteen haastatteluissa ja puhuvat seminaareissa. Tämän lisäksi aktivistien omia verkostoja hyödynnetään ja he voivat toimia vihapuheen asiantuntijoina itselleen tutuilla areenoilla.

Liikkeen työntekijät toimivat aktivistien tukena ja vastaavat projektin hallinnosta. Työntekijät myös vastaavat pääsääntöisesti rakenteellisesta vaikuttamistoiminnasta virkamiesten ja päättäjien suuntaan esimerkiksi erilaisissa asiantuntijaryhmissä, sekä kuulemisten ja selontekojen muodossa. Aktivisteille tiedotetaan tämän kaltaisesta toiminnasta ja heillä on mahdollisuus kertoa mielipiteensä lähinnä terveisten muodossa päättäjille.

Ei vihapuheelle -liikkeessä nuorilla aktivisteilla on liikkeen omistajuus. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että heillä on laajat mahdollisuudet osallistua liikkeen toiminnan suunnitteluun ja suunnitelmien toteutukseen. Heitä paitsi kuullaan, heille annetaan myös vapaat kädet suunnitella toimintaa.

1.2 Työn tarve ja tausta

Tieni Ei vihapuheelle -liikkeen parissa alkoi huhtikuussa 2013, kun liike oli juuri käynnistetty. Tein ensimmäisen työharjoittelun liikkeessä huhti-toukokuun 2013 aikana. Aiheena oli osallistava projektitoiminta. Toteutin kahden kuukauden aikana miniprojektin, johon osallistin liikkeen vapaaehtoisia aktivisteja. Minulle uutta oli kiinteä viestiminen sosiaalisessa mediassa ja vapaaehtoisten ohjaaminen ja osallistaminen Facebookin salaisissa ryhmissä. Harjoittelun päätyttyä, jatkoin Ei vihapuheelle -liikkeen parissa vapaaehtoisena. Astuin ikään kuin ”ruudun toiselle puolelle”, olin osallistettava vapaaehtoinen.

Palasin Ei vihapuheelle -liikkeen toimintaan työharjoittelijana lokakuussa 2013, jälleen projektityön merkeissä. Tällä kertaa kyseessä oli laajempi, kehittämisorientoitunut projekti. Koostin Ei vihapuheelle -liikkeelle toiminnallisen koulutuskokonaisuuden ja jälleen osallistin liikkeen aktivisteja projektiin. Myös tällä kertaa sosiaalinen media oli kommunikoinnin välineenä. Projekti päättyi maaliskuussa 2014 ja tuolloin keskustelin Ei vihapuheelle -liikkeen työntekijöiden kanssa opinnäytetyön toteuttamisesta ja sen aiheesta.

Opinnäytetyön aihe valikoitui pohjaten kiinnostukseeni osallisuuden edistämisestä ja halustani perehtyä syvällisempiin sosiaaliseen mediaan toimintaympäristönä. Olin työharjoitteluissani kohdannut sosiaalisen median osallistamisen hyödyt sekä haasteet ja pidin näiden esiin nostamista tärkeänä yleisesti ottaen järjestö- ja nuorisotalan kannalta. Oma roolini niin työntekijänä, kuin vapaaehtoisena syventää näkemystäni ja hyödynnän tätä kokemusta myös opinnäytetyössäni.

Ei vihapuheelle -liikkeelle ja Plan Suomelle oli tärkeää tehdä näkyväksi liikkeen työtapoja, jotta niitä voidaan myöhemmin hyödyntää Plan Suomen toiminnassa. Ei vihapuheelle -liikkeessä niin osallisuus, kuin sosiaalisen mediankin ovat merkittävässä roolissa. Tämä opinnäytetyö tuottaa Ei vihapuheelle -liikkeelle arvokasta tietoa vapaaehtoisten kokemuksista osallisuuden ja sosiaalisen median suhteen. Ei vihapuheelle -liike voi opinnäytetyön pohjalta kehittää toimintaansa, sekä hyödyntää opinnäytetyötä osana liikkeen loppuevaluointia. Myös Plan Suomi Säätiö saa opinnäytetyöstäni tukea sosiaalisen median strategian kehittämiseen vapaaehtoisten toiminnan suhteen.

Opinnäytetyö on ajankohtainen, sillä sosiaalisen median käyttömahdollisuuksia ei vielä täysin hyödynnetä tai ymmärretä. Työstä on erityisesti hyötyä vapaaehtoisten parissa toimiville järjestöille. Järjestöt hyödyntävät sosiaalista mediaa jo nyt monin eri tavoin. Tässä opinnäytetyössä nostan esiin sellaisia hyviä toimintamalleja, jotka edistävät vapaaehtoisten osallisuutta sosiaalisessa mediassa. Toivon, että tämä tarjoaa uudenlaisia keinoja osallistaa ja vahvistaa siten järjestöissä toimivien vapaaehtoisten keinoja osallistua ja kokea osallisuutta. Osalliset vapaaehtoiset ovat motivoituneita ja toimintaan sitoutuneita.

2 OSALLISUUS

Osallisuus on monitahoinen ja tasoinen ilmiö. Tässä luvussa määrittelen, miten osallisuus ymmärretään opinnäytetyössäni. Pohjaan määritelmän erilaisiin osallisuuden teorioihin. Osallisuus toteutuu eri tasoilla: yksilötasolla, suhteessa lähiyhteisöön ja yhteiskuntaan. Pyrin tässä luvussa kuvailemaan osallisuutta myös näillä eri tasoilla ja erittelemään yksilön osallisuuden kokemusta.

2.1 Osallisuus on kuulumisen tunnetta ja vaikuttamista

Osallisuutta määritellään monin eri tavoin. Gretschelin (2002, 90-91) mukaan osallisuus on ensisijaisesti osallistujan tunnetasolla tapahtuva ymmärrys omasta kompetenssista suhteessa yhteisöön. Kiilakosken (2007, 13) mukaan osallisuus ei toteudu ilman toimintaa mahdollistavia rakenteita ja osallisuuden mahdollistavaa yhteisöä. Nivalan (2008, 167) mukaan kansalaisten muodollinen ja annettu osallisuus todentuu vasta kansalaisten osallistuessa yhteiskunnan toimintoihin. Osallisuus on monesta tekijästä koostuva monitahoinen ilmiö, joka toteutuu eri tasoilla, kuten esimerkiksi yksilö- ja yhteisötasolla.

Osallisuutta voidaan tarkastella yksilön ja yhteisön näkökulmasta. Voidaan puhua yksilön osallisuuden tunteesta ja osallisuuden mahdollistavasta tai estävästä yhteisöstä, eli niistä rakenteista, jotka mahdollistavat tai estävä osallisuutta. Nostan itse

keskiöön yksilön tunteen osallisuudesta, ja määrittelen sen yhteisöön kuulumisen tunteeksi ja kokemukseksi omista vaikuttamisen mahdollisuuksista. Kun ihminen kokee kuuluvansa johonkin ja on kiinnittynyt yhteisöönsä, on hän myös motivoituneempi vaikuttamaan yhteisön asioihin. Näin ollen osallisuuteen liittyy läheisesti vaikuttaminen. Osallisuuden tarkastelu yksilöstä käsin jättää lopullisen määrittelyvallan osallistujalle. Tämä on tärkeää, jotta vältetään määrittelemästä näennäisosallisuutta osallisuudeksi. Tästä syystä olen myös nostanut opinnäytetyössäni yksilön kokemuksen osallisuuden arvioinnin ja määrittelyn lähtökohdaksi.

Osallisuus ei toisin sanoen muodostu tyhjiössä, vaan kuulumisen tunne syntyy suhteessa muihin ihmisiin. Osallisuuden kokemukseen tarvitaan sellainen avoin yhteisö, joka sallii yksilön mukaan tulemisen. Yhteisö voi olla esimerkiksi perhe, harrastusryhmä tai yhteiskunta. Osallisuus voidaan nähdä siten vastavuoroisena toimintana: yhteisöltä edellytetään mukaan ottamista ja yksilöltä aktiivisuutta osallistua. (Kiilakoski 2007, 12-13; Oranen 2008, 9.) Ihminen joka ei koe olevansa osa yhteisöä, ei todennäköisesti ole motivoitunut vaikuttamaan yhteisön asioihin.

Osallisuuden sallivaa yhteisöä voisi ehkä kuvailla sellaiseksi, jossa yksilö kokee olonsa turvalliseksi ja saa ilmaistua oman mielipiteensä. Pelkkä arvostaminen ja kuuluksi tuleminen eivät kuitenkaan esimerkiksi Kiilakosken (2007, 13) mukaan riitä: tarvitaan konkreettista toimintaa eli mielipiteiden muuttumista käytännön toimiksi, jotta yksilöt näkevät mielipiteidensä vaikuttaneen johonkin. Näin osallisuuden kokemuksen voi ajatella todentuvan käytännössä. Myös vastuun kantaminen ja jakaminen liittyy läheisesti niin osallistavan yhteisön vastavuoroiseen toimintaan kuin käytännön osallisuuden kokemukseenkin. (Kiilakoski 2007, 14.)

Osallisuuteen liittyy läheisesti myös vaikuttaminen. Vaikuttaminen on aktiivista osallistumista, ja pyrkimystä muuttaa yhteisöä haluttuun suuntaan. Ilvosen (2001, 5) mukaan vaikuttaminen on yksinkertaisimmillaan mukana oloa ja yhdessä tekemistä, toisin sanoen ihmiselle hyvin luontaista toimintaa. Jokainen meistä tekee valintoja arjessa ja pyrkii vaikuttamaan omaan elämäänsä ja esimerkiksi läheisiinsä.

Kiilakoski ja Taiponen (2011, 76) määrittelevät osallisuuden

”yksilön kokemuksellisenä käsityksenä omista mahdollisuuksistaan suhteessa siihen valta-asetelmaan, mikä hänen on mahdollista saavuttaa jossakin itseään laajemmassa kokonaisuudessa”.

Osallisuudessa on näin ollen kyse siitä, miten yksilö näkee oman asemansa kulloisessakin yhteisössä ja millaisiksi hän kokee vaikuttamisen mahdollisuutensa.

Osallisuuden voidaan ajatella toteutuvan eritasoisena. Näitä tasoja kuvaamaan on käytetty muun muassa osallisuuden portaita. Osallisuuden portaita ylös noustessa yksilön valta ja vaikuttamisen mahdollisuudet kasvavat. Myös toimijuus lisääntyy sitä mukaan, kun portaita noustaan.

6. Arviointiosallisuus

5. Toimintaosallisuus

4. Toimeenpano-osallisuus

3. Päätösosallisuus

2. Konsultaatio-osallisuus

1. Tieto-osallisuus

Osallisuuden portaat (Gretschel 2002, 71.)

Osallisuuden portaat on kehitelty kuvaamaan kuntalaisten mahdollisuuksia osallistua kunnalliseen päätöksentekoprosessiin, mutta portaita on sovellettu myös kuvaamaan nuorten osallisuutta muun muassa erilaisissa projekteissa. Kuvaan tässä osallisuutta Gretscheliä (2002, 71) mukaillen yleisellä tasolla, liittämättä sitä mihinkään erityiseen prosessiin. Alimman portaan tieto-osallisuus tarkoittaa yksilön oikeutta antaa tietoa itseään koskevista asioista päätöksentekoprosessin tueksi. Tällä tasolla yksilö ei vielä osallistu päätöksentekoon. Toisella portaalla yksilöllä on mahdollisuus osallistua vuorovaikutteisiin neuvotteluprosesseihin. Yksilö ei kuitenkaan vielä ole päättämässä asioista. Päätösosallisuudessa yksilöllä on jo mahdollisuuksia vaikuttaa lopulliseen päätöksentekoon ja toimeenpano-osallisuudessa yksilö paitsi osallistuu päätöksentekoon, myös osallistuu päätösten toimeenpanoon. Toimintaosallisuus tarkoittaa syvä-

listä osallistumista ideoinnista päätöksenteon kautta toteutukseen, ja ylin porrassu-
kua yksilön mahdollisuuksia osallistua myös toteutuksen jälkeiseen arviointiin.

Osallisuus ja sen edistäminen on tärkeää paitsi yksilön hyvinvoinnin kannalta, myös yhteisön kannalta. Yhteisöön kiinnittyneet yksilöt ovat valmiimpia toiminaan yhteisön hyvän eteen ja sen puolesta. Mahdollisuus vaikuttaa yhteisön asioihin lisää osallistumisen motivaatiota ja esimerkiksi turvallisuuden tunnetta. Yksilön hyvinvointi lisääntyy, kun hän kokee yhteisön omakseen ja tuntee kuuluvansa siihen. Mahdollisuus vaikuttaa, voi olla myös yksilöä voimauttavaa. Siitosen (1999) mukaan voimaantuminen on ihmisen sisäinen prosessi, jonka seurauksena hän tunnistaa omat voimavaroensa ja muuttuu toimenpiteiden kohteena olevasta objektista aktiiviseksi toimijaksi (Isotalo & Ringman 2012, 40). Voimaantuminen on hyvin lähellä Gretchelin (2002, 90-91) kuvailemaa osallisuuden tunnetta.

Osallisuuteen liittyy myös osallistamisen käsite. Osallistamisella tarkoitetaan osallistumiseen kannustamista. Osallistaminen pyrkii herättelemään osallistujien motivaatiota osallistua toimintaan, joka tuottaa osallisuuden kokemuksen. (Särkelä-Kukko 2014, 35.) Osallistaminen tarkoittaa sellaisen tilan luomista, jossa osallistuminen ja osallisuus mahdollistuvat. Särkelä-Kukon (2014, 35) mukaan osallistamisessa motivaatio osallistumiseen tulee ulkoapäin. Mielestäni osallistumismotivaatio voi olla myös sisästä motivaatiota ja tällöin osallistamalla mahdollistetaan osallistuminen ja osallisuus. Osallistamisen näkökulmasta osallisuus mahdollistuu, kun luodaan sellaiset puitteet osallistumiselle, joissa täyttyvät osallisuudelle aiemmin tässä luvussa määritellyt kriteerit, kuten esimerkiksi mielipiteen ilmaiseminen, kuulluksi tuleminen ja osallistuminen päätöksentekoon.

Osallisuus liittyy läheisesti myös kansalaisuuden käsitteeseen. Puhutaan aktiivisesta kansalaisuudesta, jolloin tarkoitetaan (laajamittaisesti) kansalaisten osallistumista ja vaikuttamista yhteiskunnassa. Myös aktiivinen kansalaisuus voi toteutua eri tavoin. Ilvosen (2011, 6) mukaan kansalainen voi olla aktiivinen muun muassa henkisesti, toiminnallisesti, poliittisesti tai kulttuurisesti. Yksilöiden osallistuminen yhteiskunnan toimintaan on demokratian edellytys.

Osallisuus voidaan siis nähdä toisaalta positiivisena demokratiaa edistävänä ilmiönä ja toisaalta henkilökohtaisena mahdollisuutena yksilölle voimaantua ja saada täysi henkinen potentiaalinsa käyttöön. Pohdin seuraavassa luvussa tarkemmin järjestöjen roolia osallisuuden mahdollistajina.

2.2 Järjestöt osallisuuden ja vaikuttamisen paikkoina

Järjestöillä voidaan nähdä olevan monia merkityksiä ja tehtäviä yhteiskunnassa. Tarkastelen tässä opinnäytetyössä erityisesti yhteiskunnallista ja poliittista vaikuttamistyötä tekeviä järjestöjä ja liikkeitä. Järjestöt sijoittuvat osaksi kansalaisyhteiskuntaa, joka voidaan nähdä kansalaisten omaehtoisena virallisista poliittisista ja päättävistä tahoista erillisenä ja kuitenkin siihen läheisesti kiinnittyneenä ja liittyvänä sektorina. Demokratian kannalta kansalaisyhteiskunta paitsi valvoo valtaapitäviä, myös tarjoaa kansalaisille mahdollisuuden vaikuttaa. Nivalan (2008, 140) mukaan kansalaisten osallistuminen kansalaistoimintaan on tarpeellista, jottei valtio pääse rajoittamaan heidän oikeuksiaan ja toimintamahdollisuuksiaan. Kansalaisyhteiskuntaan osallistuminen on kansalaistoimintaa.

Yhdistykset ja järjestöt tarjoavat kansalaisille väylän nostaa vallitsevia epäkohtia julkisen keskustelun kautta päätöksenteon piiriin eli vaikuttaa yhteiskunnassa (Salmikangas 2002, 90; Stranius & Lappalainen 2011, 36). Järjestöjä ja muita yhteiskunnallisia liikkeitä voidaan osallisuuden suhteen lähestyä ainakin kahdesta näkökulmasta. Toisaalta, ne toimivat vaikuttamisen väylänä ja toisaalta sosiaalisina yhteisöinä, joihin kiinnitytään, joissa opitaan uusia taitoja ja luodaan sosiaalisia suhteita. Näissä yhteisöissä voivat jäsenet ja vapaaehtoiset kokea yhteisöllisyyttä ja kuulumisen tunnetta, sekä rakentaa kuvaa omasta toimijuudestaan (Eskelinen, Gellin, Gretscher, Junttila-Vitikka, Kiilakoski, Kivijärvi, Koskinen, Laine, Lundbom, Nivala ja Sutinen 2012b, 15.) Mikäli yhteisö on salliva, mahdollistuu osallisuus. Osallistavissa yhteisöissä jäsenten kiinnittyminen ja mahdollisuus vaikuttaa toimintaan, lisää sitoutumista ja osallistumisaktiivisuutta.

Järjestöjen kautta ja järjestöissä kansalaiset voivat vaikuttaa yhteiskunnassa. Koska valta on usein yhä keskittyneempää ja etäämpänä ihmisestä, voivat järjestöt tarjota suuremman demokraattisen vaikuttamisen kanavan, kuin perinteiset edustuksellisen

demokratian keinot, kuten esimerkiksi äänestäminen vaaleissa. Siisiäinen ja Kankainen (2009, 112-113) toteavatkin uudenlaisten osallistumismuotojen tarjoamisen tärkeäksi tilanteessa, jossa poliittiseen toimintaan osallistuminen on laskussa. He arvelevat, että verkko saattaa tarjota uudenlaisia keinoja osallistua ja lisätä kiinnostusta poliittiseen osallistumiseen.

Kansalaisvaikuttaminen ja esimerkiksi vapaaehtoistoimintaan osallistuminen ovat muuttuneet viimeisten vuosien aikana. Osallistuminen vapaaehtoistoimintaan on muuttunut episodimaiseksi eli lyhytkestoisemmaksi. (Stranius 2009, 142.) Ihmiset haluavat osallistua järjestöjen toimintaan eri tavoin ja järjestöjen on mukauduttava tähän, mikäli haluavat jatkossa turvata toimintansa. Virtuaalisen osallistumisen ja sosiaalisen median yleistymisen haastaa myös kansalaisjärjestöt muokkaamaan toimintaansa vastaamaan ihmisten tarpeita ja toiveita (Honkala & Nissinen 2012, 15).

Järjestöjä voidaan osallisuuden suhteen lähestyä kahdesta näkökulmasta. Järjestöt tarjoavat vapaaehtoisille paikkoja vaikuttaa yhteiskunnassa, sekä toimivat sosiaalisina yhteisöinä joihin kiinnitytään. Näissä yhteisöissä voivat jäsenet ja vapaaehtoiset kokea yhteenkuuluvuutta ja itsensä kuulluksi. Kansalaistoiminta voi tarjota konkreettisia vaikuttamisen, voimaantumisen ja valtautumisen kokemuksia.

Tässä opinnäytetyössä tarkastelen Ei vihapuheelle -liikkeen toimintaa näistä kahdesta näkökulmasta sosiaalisen median toimintaympäristössä. Liikkeen vapaaehtoiset voivat vaikuttaa liikkeen toimintaan hyvin vapaasti ja he voivat myös vaikuttaa yhteiskunnallisesti. Ei vihapuheelle -liikkeessä tarkastelen vapaaehtoisten osallisuutta niin yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulmasta kuin yhteisöön kuulumisenkin näkökulmasta.

3 SOSIAALINEN MEDIA OSALLISUUSYMPÄRISTÖNÄ

Sosiaalinen media tarjoaa lukuisia osallistumisen ja vaikuttamisen paikkoja, joita kansalaisjärjestöt voivat hyödyntää. Pohdin tässä luvussa, mitä osallisuus ja osallis-

taminen sosiaalisessa mediassa voi tarkoittaa, sekä miten järjestöt voivat hyödyntää sosiaalista mediaa erityisesti näistä näkökulmista.

3.1 Sosiaalinen media

Sosiaalinen media on verrattain uusi ilmiö. Sosiaalisesta mediasta on kohtalaisen lyhyessä ajassa, noin kymmenen vuoden kuluessa tullut luonnollinen ja merkittävä osa ihmisten arkea. Sosiaalinen media voidaan määritellä useilla eri tavoilla ja uuden ilmiön käsitteenmäärittelyyn voidaan ajatella vielä olevan kesken. (Suominen 2013, 14.)

Sosiaalisessa mediassa verkostoidutaan, viestitään, jaetaan ja tuotetaan sisältöjä, muodostetaan yhteisöjä, kommunikoidaan ja keskustellaan. Sosiaalinen media on nimensä mukaisesti sosiaalista ja yhteisöllistä. Se voidaan määritellä ryhmittelemällä erilaisia palveluita sen perusteella, millaista toimintaa ne mahdollistavat. Esimerkiksi Lietsala ja Sirkkunen (2008, 12-13) ovat ryhmitelleet sosiaalisen median palvelut kuuteen eri tyyppiin: palveluihin, joissa luodaan ja julkaistaan sisältöä (blogit, vlogit, podcastit); palveluihin, joissa jaetaan sisältöjä (Flickr, YouTube); sosiaalisen verkostoitumisen palveluihin (Facebook, LinkedIn, IRC-galleria); yhteisötuotantoihin (Wikipedia, StarWreck); virtuaalimaailmoihin (Habbo, Second Life); sekä lisiin (engl. addons, esim. Slideshare, Doodle).

Joidenkin määritelmien mukaan sosiaalisen median piiriin kuuluvat kaikki uudet verkkopalvelut, joissa käyttäjien on mahdollista jakaa sisältöjä ja kommunikoida keskenään, kuten sanomalehtien verkkoversiot. (Suominen 2013, 15.) Mahdollisuus jakaa ja tuottaa sisältöä, eli käyttäjien tuottama sisältö (user-generated content) tekee sosiaalisesta mediasta osallisuuden ja vaikuttamisen näkökulmasta mielenkiintoisen. Pohdin tätä näkökulmaa tarkemmin seuraavassa luvussa.

Yksinkertaisimmillaan sosiaalista mediaa voidaan kuvata viestimisenä ihmiseltä ihmiselle (Seppälä 2014, 39). Osallisuuden ja järjestöjen näkökulmasta teknisiä yksityiskohtia mielenkiintoisempaa on ihmisen toiminta sosiaalisessa mediassa. Säänti & Säänti (2011, 20) kirjoittavat, että tekniikka mahdollistaa sosiaalisen median, mutta muistuttavat, ettei tekniikka itsessään vielä määritä millaiseksi sosiaalisen median

ajattelu kehittyi. Tämän ajattelutavan muodostavat sosiaalista mediaa käyttävät ihmiset. Osallisuuden näkökulmasta onkin mielenkiintoisempaa tarkastella millaista toimintaa sosiaalinen media mahdollistaa. Teknisten yksityiskohtien pohtimisen tai erilaisten sosiaalisen median palveluiden toimintalogiikoiden erittelyn ja kuvailun jättän tämän opinnäytetyön ulkopuolelle. Tarkastelen sosiaalista mediaa yleisellä tasolla osallisuuden ja vaikuttamisen näkökulmista.

Sosiaalinen media voidaan nähdä joko toimintaympäristönä, toiminnan mahdollistavana välineenä tai toiminnan kohteena ja tapahtumapaikkana. Verkko ja sosiaalinen media voidaan nähdä myös julkisuusareenana ja organisoitumismuotona. (Hintikka 2010, 133.) Toimintaympäristönä sosiaalinen media voidaan nähdä reaali maailman toimintaympäristön laajenuksena, jossa tehdään periaatteessa samoja asioita, kuin reaali maailmassakin. Sosiaaliseen mediaan voidaan suhtautua myös välineenä, joka mahdollistaa tietynlaisia toimintoja. Toiminnan kohteena sosiaalinen media on silloin, kun pyritään vaikuttamaan esimerkiksi sosiaalisen median ilmiöihin. Se miten kansalaisjärjestöt suhtautuvat sosiaaliseen mediaan ja hyödyntävät sitä toiminnassaan, riippuu paljon toiminnan tavoitteista ja päämääristä.

Sosiaalinen media ei ole muusta todellisuudesta erillinen ympäristö (Joensuu 2011, 15). Sen voidaan ajatella olevan reaali maailman rinnalla toimiva laajennus, jossa pätevät samat sosiaalisen vuorovaikutuksen säännöt kuin reaali maailmassakin, lukuun ottamatta joitain erityispiirteitä. Tässä opinnäytetyössä sosiaalinen media nähdään toimintaympäristönä ja vaikuttamisen areenana. Järjestöt voivat toimia ja vaikuttaa sosiaalisessa mediassa monin eri tavoin yhdessä vapaaehtoisten kanssa ja heidän rinnallaan. Kuvailen seuraavissa luvuissa, mitä osallisuus sosiaalisessa mediassa voi tarkoittaa ja miten järjestöt voivat osallistaa vapaaehtoisia toimintaansa sosiaalisen median avulla.

3.2 Osallisuus ja vaikuttaminen sosiaalisessa mediassa

Sosiaalinen media mahdollistaa käyttäjälähtöisen sisällöntuottamisen ja sisältöjen jakamisen, joka erottaa sen perinteisestä mediasta. Perinteinen media tuottaa sisältöjä kuluttajille, kun taas sosiaalinen media mahdollistaa käyttäjille sisällön tuottami-

sen ja jakamisen. Tapscott (2010, 35) kuvailee sosiaalisen median hierarkkista rakennetta alhaalta (käyttäjistä) ylöspäin suuntaavaksi ja perinteistä mediaa ylhäältä alaspäin suuntaavaksi. Uusi media periaatteessa antaa vallan jokaiselle osallistua julkiseen keskusteluun. Tavallaan sosiaaliseen mediaan on sisäänkirjoitettu osallistumisen mahdollisuus. Entinen median passiivinen kuluttaja, voi nyt ottaa aktiivisemmän roolin. Hintikka (2009, 175) arvioikin verkon lisäävän omatoimisuutta ja non-formaalia osallistumista.

Se että sosiaalinen media ja verkko mahdollistaa sisällön tuottamisen ja jakamisen, tarkoittaa myös sitä, että tänä päivänä yksilön on helpompi saada oma mielipiteensä julkisesti esille, sekä saada sille kannatusta. Yksilöillä on periaatteessa mahdollisuus vaikuttaa ympäröivään todellisuuteen julkisuutta hyväksikäyttäen enemmän kuin koskaan aiemmin. Luonnollisesti tämä sama koskee myös erilaisia yhteisöjä.

Verkko ja erityisesti sosiaalinen media voivat toimia myös valtaistamisen ja voimaantumisen välineinä (Bäcklund & Paavola 2003, 58). Sisällön tuotantoon ja jakamiseen perustuvat sosiaalisen median palvelut voivat tarjota kansalaisille itseilmaisun, keskustelun ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen paikkoja ja areenoita, joita myös järjestöjen on luonnollista hyödyntää. Näenkin järjestöt sosiaalisessa mediassa paitsi tiedottajina, tiedon lisääjinä ja vaikuttajina, myös keskustelijoina. Myös sosiaalisessa mediassa järjestöt toimivat väylänä kansalaisille ja jäsenilleen osallistua julkiseen keskusteluun. Tämä tarkoittaa avoimen dialogin käymistä niin saman mielisten, kuin erimielistenkin kanssa. Jäsenet voivat myös osallistua näihin keskusteluihin sosiaalisessa mediassa järjestöjen välityksellä omalla äänellään.

Kansalaiskeskustelu ja dialogi edistävät yksilön voimaantumista, joka johtaa osallistumisen kautta sitoutumiseen yhteisiin tavoitteisiin (Brauer & Venäläinen 2011, 52). Järjestöt voivat kannustaa jäseniään osallistumaan julkisiin keskusteluihin sekä käydä avointa dialogia jäsentensä kanssa. Sosiaalinen media voidaan nähdä keskustelun ja vuorovaikutuksen areenana, jossa yksittäisillä ihmisillä ja erilaisilla ryhmillä on mahdollisuuksia osallistua keskusteluihin sekä muokata ympäröivää todellisuutta eli vaikuttaa. Aaro Harju (2010, 13) määrittelee sosiaalisen median osaksi kansalaisyhteiskuntaa. Tällöin toimiminen sosiaalisessa mediassa on kansalaistoimintaa.

3.3 Järjestöt sosiaalisen median vaikuttajina ja osallistajina

Kansalaisjärjestöjen perusideana on vaikuttaa yhteiskuntaan. Vaikuttamistyötä tehdään useilla eri kentillä ja usein eri keinoin. Suurin osa järjestöistä on aktiivisia sosiaalisessa mediassa. Sosiaalinen media tavoittaa suuren määrän ihmisiä, ja on luonnollista ja järkevää järjestöille olla läsnä siellä, missä ihmisetkin ovat.

Järjestöt tekevät yhteiskunnallista ja poliittista vaikuttamista ja pyrkivät toiminnallaan muuttamaan yhteiskunnan rakenteita. Sosiaalisessa mediassa kansalaisjärjestöt muun muassa osallistuvat keskusteluihin, verkostoituvat, kampanjoivat ja tiedottavat toiminnastaan. Tavoitteena on kerätä kiinnostuneita ja saavuttaa mahdollisimman suuri yleisö, jotta järjestö saa oman viestinsä leviämään mahdollisimman laajalle. Sosiaalisessa mediassa viestit voivat levitä nopeastikin. Järjestöjen seuraajat, jäsenet ja ”tykkääjät” ovat avainasemassa viestin levittämisessä ja uusien kiinnostuneiden keräämisessä. Rakenteellinen vaikuttaminen ja muutoksen aikaansaaminen, vaatii usein kuitenkin ponnisteluja myös fyysisessä maailmassa. Täysin verkkoperustainen järjestötoiminta on vielä harvinaista. (Stranius & Laaksonen 2011, 12-14; 39.)

Järjestöt tarvitsevat jäsenten ja seuraajien aktiivista osallistumista sosiaalisessa mediassa, aivan kuten sitä tarvitaan reaali maailmassakin. Osallistuminen ja osallisuus sosiaalisessa mediassa toteutuvat eri tasoilla ja eri tasoisena, aivan kuten reaali maailmassakin. Tykkääminen ja sisällön jakaminen on ehkä vähiten vaikuttavaa osallistumista, vaikka voikin tykkääjästä tuntua merkittävältä ja on sosiaalisen median ympäristössä oleellista ja tärkeää toimintaa. Tykkääminen ja jakaminen voivat tuottaa myös osallisuuden kokemuksia. Vaikuttamisen näkökulmasta tykkäämiseen ja jakamiseen perustuvaa osallistumisen kulttuuria on kuitenkin aiheellisesti kritisoitu kutsumalla sitä näennäisvaikuttamiseksi.

Stranius on kritisoinut verkossa tapahtuvaa osallistumista sen ohuuden ja keveyden vuoksi: tykkääminen ja jakaminen eivät automaattisesti johda aktiiviseen vaikuttamiseen verkon tai sosiaalisen median ulkopuolella. Suurin osa kansalaisjärjestöistä tarvitsee aktiivisia toimijoita myös reaali maailmassa. Toisaalta tehokas ja osallistava

sosiaalisen median hyödyntäminen voi motivoida myös osallistumiseen ja toimintaan verkon ulkopuolellakin. (Stranius & Laaksonen 2011, 12.)

Osallistaminen, eli osallistumisen ja osallisuuden mahdollistaminen ja toimintaan osallistumiseen motivointi, on sosiaalisessa mediassa yhtä tärkeää kuin reaali maailmassakin. Osallisuus ja osallistuminen eivät tapahdu itsestään. Osallisuus mahdollistuu, kun asenne on osallistava ja rakenteet tukevat osallistumista. Sosiaalisessa mediassa on useita keinoja osallistaa vapaaehtoisia toimintaan.

On hyvä huomata, että sosiaalinen media ja verkko ovat välineitä, joiden avulla voidaan luoda erilaisia osallistumisen ja vaikuttamisen tapoja sekä muotoja, jotka parhaimmillaan tuottavat myös osallisuuden kokemuksen. Osallisuus ei toteudu itsestään ja pelkkä sosiaalisen median käyttöönotto ei vielä mahdollista osallisuutta. (Bäcklund & Paavola 2003, 59). Niin sosiaalisessa mediassa kuin reaali maailmassa ryhmien toiminta vaatii ohjaamista ja fasilitointia, sekä selkeää päätöstä siitä, millaista osallistumista vapaaehtoisilta odotetaan. Osallisuutta voi edistää sosiaalisessa mediassa, mutta on hyvä määritellä ensin, mitä osallisuudella tarkoitetaan ja mitä vapaaehtoisilta halutaan. Sama koskee muutakin tavoitteellista sosiaalisen median viestintää. (Seppälä 2014, 12-14). On tärkeää määritellä toiminnan tavoitteet ja kohderyhmät. Järjestön tulee päättää mitä se vapaaehtoisilta haluaa ja sen jälkeen järjestelmällisesti toteutettava tavoitteita sosiaalisessa mediassa.

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyön tutkivassa osuudessa sovelsin laadullista tutkimusotetta ja laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Laadullinen tutkimus pyrkii usein selvittämään tutkittavien omia näkemyksiä tutkittavasta ilmiöstä (Kiviniemi 2001, 68). Tässä opinnäytetyössä oli luontevaa valita laadulliset tutkimusmenetelmät, sillä halusin selvittää Ei vihapuheelle -liikkeen aktivistien kokemuksia osallisuudesta sosiaalisessa mediassa. Heidän kokemuksiaan selvitin haastatteluin. Valitsin kokemuksellisuuden lähestymistavaksi, sillä osallisuutta arvioitaessa on hyvä kiinnittää huomiota paitsi osallisuutta edistäviin rakenteisiin, myös yksilön tunteeseen kuulumisesta yhteisöön ja kokemuk-

siin vaikuttamisen mahdollisuuksista. Ei vihapuheelle -liikkeen käyttämiä osallisuutta edistäviä toimintamalleja selvitin haastattelemalla työntekijöitä ja havainnoimalla liikkeen toimintaa niin sosiaalisessa mediassa, kuin reaali maailmassakin. Näiden kahden näkökulman synteessä muodostui näkemys siitä, millaiset toimintamallit tuottivat vapaaehtoisten osallisuutta sosiaalisessa mediassa. Osallistavaa havainnointia olen tehnyt Ei vihapuheelle -liikkeen työharjoittelijan roolissa ja vapaaehtoisena.

4.1 Aineistonkeruumenetelmät ja analyysiprosessin kuvaus

Tutkimusmenetelmäksi valitsin teemahaastattelun, koska teemahaastattelu jättää erityisen paljon tilaa haastateltavien omille näkemyksille ja antaa mahdollisuuden haastattelijalle tehdä syventäviä lisäkysymyksiä (Hirsjärvi & Hurme 2001, 34-35). Teemahaastattelujen tukena hyödynsin osallistuvaa havainnointia. Hyödynsin kokemuksiani liikkeen parissa viimeisen puolentoista vuoden ajalta. Havainnoinnin avulla voidaan selvittää ihmisen toimintaa ohjaavaa kulttuuria ja saada tietoa ihmisistä yhteisön jäsenenä (Vitikka 2007, 120.)

Opinnäytetyötä varten haastattelin kuutta Ei vihapuheelle -liikkeen aktivistia ja liikkeen kahta työntekijää. Työntekijähaastatteluiden pohjalta tarkentuivat teemat ja kysymykset aktivistien haastatteluihin. Ei vihapuheelle -liikkeen projektipäällikkö sai mahdollisuuden kommentoida aktivisteille esitettyjä kysymyksiä. Olen pyrkinyt aineistolähtöiseen analyysiin, jota kuitenkin ohjaa olemassa oleva tieto ja teoria. Aiempi tieto ja teoria ohjasivat myös haastattelurungon muotoutumista, jossa hyödynsin myös omia kokemuksiani Ei vihapuheelle -liikkeen työharjoittelijana.

Työntekijähaastattelut toteutin kasvokkaisina teemahaastatteluina. Teemoina olivat: osallisuus, vapaaehtoistyö/apaaehtoisten ohjaaminen, sosiaalinen media ja vaikuttamistyö. Työntekijähaastatteluiden tarkoituksena oli nostaa esiin miten aktivistien osallisuutta on sosiaalisessa mediassa mahdollistettu ja miten vapaaehtoistyö Ei vihapuheelle -liikkeessä on organisoitu. Työntekijähaastattelut loivat myös pohjaa aktivistien haastatteluille: aktivistien kokemukset muodostuivat heidän luomiensa toimintamallien ja rakenteiden pohjalta.

Toteutin aktivistien haastattelut verkossa Skype-ohjelman pikaviestintätoiminnolla. Valitsin pikaviestin, eli chat-palvelun, sillä ajattelin sen madaltavan joidenkin haastateltavien kynnystä osallistua. Ei vihapuheelle -liikkeen aktivistit asuvat ympäri Suomea, joten verkossa toteutetun haastattelun vuoksi kenenkään ei tarvinnut matkustaa, vaan haastattelut oli mahdollista toteuttaa esimerkiksi omalta kotisohvalta. Ei vihapuheelle -liike toimii vahvasti sosiaalisessa mediassa ja aktivistit ovat tottuneet kommunikoimaan pääsääntöisesti sosiaalisessa mediassa, joten chat-haastattelu tuntui siksi hyvin luontevalta vaihtoehdolta. Halusin myös kokeilla erilaisia haastattelutekniikoita, joten tämä oli myös minulle itselleni mielenkiintoinen oppimiskokemus.

Haastattelin opinnäytetyötä varten kuutta aktivistia. Lähetin kaikille aktivisteille yhteisen kutsun liikkeen salaisiin Facebook-ryhmiin. Lisäksi lähestyin aktivisteja yksityisviestein, sillä yleiseen haastattelukutsuun ei reagoanut riittävän moni. Lopulta kuusi aktivistia suostui haastateltaviksi. Aktivistien haastattelut pohjasivat viiteen teemaan: yleiskartoitus, sosiaalinen media, osallisuus, valtautuminen, (verkko)vaikuttaminen ja kehittämisehdotukset. Teemojen alle olin suunnitellut kysymyksiä valmiiksi, mutta kysymykset vaihtuivat ja muokkaantuivat haastattelutilanteissa, sillä teemahaastattelu jättää haastattelijalle tilaa mukauttaa haastattelurunkoa (Tuomi & Sarajärvi 2013, 75).

Analysoin haastattelut valitsemalla ensin opinnäytetyön kannalta keskeiset aihiot ja sitten teemoitelemalla tätä tiivistynyttä aineistoa. (mt. 92) Aineiston analysointivaiheessa minulle selvisi kuinka konkreettisesti sosiaalinen media on osa nuorten arkea. Se läpileikkaa kaiken arkisen toiminnan ja toimii arjen lomassa (Kotilainen & Rantala 2008, 23). Tästä syystä haastatteluaineistossa ei ole selkeästi erotettavissa, mikä tuottaa osallisuutta: sosiaalinen media vai reaali maailman tapahtumat. Tästä syystä päädyin poimimaan aineistosta ensin ne kohdat, jotka selvästi käsittelivät sosiaalista mediaa tai joissa viitattiin siihen, ja sitten teemoittelemaan tätä rajattua aineistoa. Tästä syystä en aineiston analyysivaiheessa käyttänyt samoja teemoja, kuin olin haastattelutilanteessa käyttänyt. Rajatusta, tiivistyneestä aineistosta nousi kolme teemaa: osallisuus liikkeen toiminnassa, vaikuttaminen sosiaalisessa mediassa, sekä osallistaminen.

4.2 Teemahaastattelut chatissa

Haastattelin kuutta Ei vihapuheelle -liikkeen aktivistia Skypen chatissa. Sovelsin chat-haastatteluihin perinteisen kasvokkain tapahtuvan tutkimushaastattelun teoriaa. Muun muassa Hirsjärvi & Hurme (2009, 48-49) määrittelevät haastattelun keskeiseksi elementiksi kielen ja ihmisen sanallisen ilmaisun. Heidän mukaansa kieli nousee ihmisen elekieltä merkittävämmäksi tekijäksi kun määritellään ihmistä muun muassa rationaalisesti toimivana, oppivana ja aktiivisena subjektina (mt. 49). Chat-haastattelussa läsnä on kieli, mutta eleet puuttuvat.

Eleiden puuttuminen vaikuttaa haastattelutilanteeseen monin tavoin. Haastatteluun osallistuvien tunnetilat eivät tule esiin, mikä saattaa hankaloittaa tulkintaa. Haastattelutavan motivoiminen vastaamaan kysymyksiin osoittautui myös hankalammaksi ilman eleiden apua. Pyrin haastattelutilanteessa käyttämään helposti lähestyttävää chatille tyypillistä kieltä ja tuomaan omia tunnetilojani esiin muun muassa käyttämällä erilaisia hymiöitä. Haastattelutilanteita helpotti se, että haastateltavat olivat kaikki entuudestaan tuttuja.

Chat-haastattelu osoittautui kohtalaisen toimivaksi tutkimushaastattelun muodoksi. Haastattelu antoi mahdollisuuden esittää syventäviä ja tarkentavia lisäkysymyksiä, mistä syystä valitsinkin teemahaastattelun aineistonkeruumenetelmäksi (Hirsjärvi & Hurme 2001, 35). Chatissa tehdyssä haastattelussa ei kuitenkaan tule esiin haastateltavan eleikieli ja tunteet, mikä vaikeuttaa vastausten tulkintaa. Monet haastateltavat myös kirjoittivat vastauksiaan pitkään ja valitsivat sanansa hyvin tarkkaan, mistä johtuen vuorovaikutteista keskustelua ei aina syntynyt.

Chathaastattelusta tulikin mieleen eräänlainen haastattelun ja kyselylomakkeen välimuoto. Tähän saattoi myös vaikuttaa se, että olin etukäteen miettinyt kysymykset melko valmiiksi. Luulen, että olisin saanut syvällisempää ja rikkaampaa haastattelu-materiaalia kasvokkain tai esimerkiksi videopuheluna toteutetuista haastatteluista. Kun selvitetään ihmisten kokemuksia, on tarkoituksenmukaista pyrkiä selvittämään asioita mahdollisimman syvällisesti. Oman kokemukseni pohjalta ajattelen, että kasvokkaisessa keskustelussa pääsee syvemmälle haastattelun aiheisiin. En kuitenkaan vaihtanut haastattelutekniikkaa, sillä se olisi voinut vääristää opinnäytetyön tuloksia.

4.3 Eettisyys ja luotettavuuden arviointia

Toteutettaessa haastattelut verkossa nousee yksityisyydensuojan varmistaminen tärkeäksi kysymykseksi. Valitsin Skypea siksi, että se tarjosi riittävän yksityisyydensuojan, ja haastattelut on myös mahdollista poistaa toteutuksen jälkeen. Skype säilyttää tietoja palvelimellaan 3090 päivää poistamisen jälkeen, mutta sitten poistaa keskustelut myös palvelimeltaan (Skype, viitattu 10.6.2014). Sähköisissä palveluissa on aina olemassa se riski, että verkossa välitetyt tiedot päätyvät väärin käsiin, ja tämä on hyväksyttävä mahdollisena riskinä. Haastatteluissa ei kuitenkaan käsitelty niin henkilökohtaisia asioita, ettei esimerkiksi Skypea tarjoamaan tietosuojaan olisi voinut luottaa. Pyrin myös avoimesti tuomaan nämä asiat esiin haastateltaville.

Yhden haastattelun toteutin haastateltavan pyynnöstä Googlen hallinnoiman Gmail-sähköpostipalvelun chatissa. Haastateltavalla ei ollut Skype-tiliä ja hän ehdotti kyseisen sähköpostin käyttöä. Keskustelimme aluksi palvelun tarjoamasta yksityisyydensuojasta ja todettuamme yhteisesti palvelun tarjoavan riittävän yksityisyydensuojan toteutimme haastattelun kyseisessä palvelussa.

Tämä opinnäytetyö selvittää kuuden vapaaehtoisen aktivistin kokemuksia osallisuudesta Ei vihapuheelte -liikkeessä, joka hyödyntää sosiaalista mediaa niin liikkeen sisäiseen viestintään, kuin ulkoiseenkin viestintään. Tutkittava otos on niin suppea, ettei sen pohjalta voi vielä tehdä laajamittaisia johtopäätöksiä sosiaalisen median osallisuuden suhteen. Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan erityisesti yhden yhteiskunnallista vaikuttamistyötä tekevän liikkeen toimintaa ja tapoja hyödyntää sosiaalista mediaa nuorten vapaaehtoisten osallisuuden edistämiseen sosiaalisessa mediasa.

5 EI VIHAPUHEELLE -LIIKKEEN VAPAAEHTOISTEN OSALLISUUS SOSIAALIS-
SESSA MEDIASSA

Tässä luvussa kuvailen ensin Ei vihapuheelle –liikkeen vapaaehtoistoimintaa erityisesti sosiaalisen median ympäristöissä. Tämän jälkeen esittelen haastatteluiden tulokset, jotka käsittelevät aktivistien osallisuuden kokemuksia ja heidän osallistamistaan sosiaalisessa mediassa.

5.1 Ei vihapuheelle -liikkeen vapaaehtoistoiminnan kuvaus

Olen aiemmin kuvaillut Ei vihapuheelle -liikettä organisaationa. Kuvailen tässä tarkemmin, kuinka liike hyödyntää sosiaalista mediaa vapaaehtoistyön organisointiin ja mitä vapaaehtoiset tekevät sosiaalisessa mediassa. Toiminnan kuvailu on tärkeää, jotta ymmärretään missä kontekstissa osallisuus muodostuu. Vapaaehtoisten osallisuutta käsittelem tarkemmin seuraavissa alaluvuissa. Toiminnan kuvailu pohjaa työntekijöiden haastatteluihin ja havainnointiin.

Liike käyttää sosiaalista mediaa toiminnan organisointiin ja kampanjointiin. Sosiaalisen median kanavista käytössä on Facebook, Twitter, Instagram, YouTube ja blogi. Toiminnan organisointi tapahtuu Facebookin salatuissa ryhmissä ja muuhun kampanjointiin hyödynnetään kaikkia mainittuja sosiaalisen median kanavia.

Aktivistit ovat vastuussa sosiaalisen median kanavien päivittämisestä. He osallistuvat eri kanavilla aktiivisesti julkiseen keskusteluun. Liike tuottaa myös omia sisältöjä kuten videoita, kuvia ja tekstejä sosiaaliseen mediaan. Sisällöt ovat olleet kantaaottavia ja tähänneet mielipidevaikuttamiseen. Aktivistit suunnittelevat sisältöjä ja osallistuvat niiden tekemiseen. He julkaisevat ja jakavat sisältöjä Ei vihapuheelle -liikkeen sosiaalisen median kanavissa ja omilla henkilökohtaisilla tileillään. Pääasiallinen vastuu liikkeen julkisten kanavien aktiivisesta päivittämisestä on viestintäryhmällä, mutta kaikki aktivistit saavat halutessaan myös päivittää kanavia.

Sosiaalisen median kanavista aktiivisinta toiminta on Facebookissa. Facebookin salatuissa ryhmissä organisoidaan toimintaa ja julkisella yhteisösivulla vapaaehtoiset jakavat liikkeen teemoihin sopivaa sisältöä, ottavat kantaa yhteiskunnassa tai mediassa esiin nousseisiin epäkohtiin sekä käyvät keskusteluja vihapuheesta. Julkinen Facebook-sivu on avoin kommentoinnille ja liike pyrkii aktiivisesti avoimeen kunnioitettavaan keskusteluun seuraajien kanssa.

Facebookin salatut ryhmät on muodostettu toiminnan eri osa-alueiden mukaan: viestintä, alueellinen vaikuttaminen, tapahtumat, kampanjointi, (digi)pelaaminen ja kampanjamateriaalit. Viestintäryhmä on vastuussa julkisten sosiaalisen median kanavien päivittämisestä ja muun muassa blogien teksteistä. Alueellisen vaikuttamisen ryhmä vastaa paikallisesta toiminnasta, kuten koulutuksista ja paikallisista tapahtumista. Tapahtumaryhmä vastaa osallistumisesta tapahtumiin ja toiminnan suunnittelusta tapahtumissa. Kampanjointiryhmä vastaa uusien mikrokampanjoiden suunnittelusta. Peliryhmä vaikuttaa video- ja digipeleissä esiintyvään vihapuheeseen ja syrjintään. Materiaaliryhmä suunnittelee uusia kampanjointimateriaaleja.

Ryhmiä toiminnassa on jonkin verran päällekkäisyyksiä, eivätkä ryhmäjaot poissulje mahdollisuutta osallistua kaikkeen toimintaan. Ryhmäjaot on muodostettu toiminnan organisoinnin helpottamiseksi. Aktivistit ovat jakautuneet näihin ryhmiin oman kiinnostuksensa mukaan. He voivat olla jäsenenä kahdessa eri ryhmässä. Näiden edellä mainittujen ryhmien lisäksi aktivisteilla on yksi yhteinen ryhmä, jossa keskustellaan yleisesti liikkeen toimintaan ja vihapuheeseen liittyvistä asioista.

Myös Twitter on aktiivisessa käytössä. Aktivistit jakavat sisältöjä ja osallistuvat keskusteluun myös Twitterissä, vaikeivat liikkeen työntekijän mukaan olekaan Twitterissä yhtä aktiivisia kuin Facebookissa. Twitterin päivittämisestä vastaa enemmän toinen työntekijöistä. Twitterissä liikkeen aktivistit toimivat enemmän henkilökohtaisesti jakamalla liikkeen sisältöjä omilla tileillään. Liikkeen työntekijän mukaan Twitterissä viestit suunnataan enemmän ammattilaisten ja muiden virallisten toimijoiden suuntaan. Twitterissä liikkeen viestejä voi seurata avainsanalla, (engl. hashtag) #eivihapuheelle.

Liikkeen verkkosivuilla on blogi, jonka sisällöstä vastaavat aktivistit. He voivat kirjoittaa blogiin vapaasti itse valitsemistaan aiheista. Aiheista myös keskustellaan yhteisesti esimerkiksi Facebookin salatuissa ryhmissä. Blogit tarjoavat mahdollisuuden ottaa kantaa vihapuheeseen ja yhdenvertaisuuteen liittyviin teemoihin. Myös blogitekstien kirjoittamisen päävastuu on viestintäryhmällä, mutta kuten kaikki sosiaalisen median toiminta, myös muut voivat halutessaan kirjoittaa blogiin.

Instagramissa liikkeen työntekijät ja aktivistit julkaisevat kuvia esimerkiksi erilaisista tapahtumista ja myös liikkeen seuraajat voivat julkaista kuvia avainsanan #eivihapuheelle alla.

Aktivisteilla on mahdollisuus osallistua liikkeen toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. He osallistuvat liikkeen tekemään kampanjointityöhön, sekä kouluttavat nuoria ja nuorten parissa toimivia vihapuheesta ja siihen puuttumisesta. Seuraavissa luvuissa käsittelen tarkemmin, miten he ovat kokeneet osallisuuden ja kampanjoinnin sosiaalisessa mediassa, sekä miten työntekijät ovat osallistaneet vapaaehtoisia sosiaalisen median ympäristöissä.

5.2 Ei vihapuheelle -liike osallisuutta mahdollistavan yhteisönä

Kokivatko aktivistit osallisuutta sosiaalisessa mediassa ja miten se mahdollistui? Nuoret suhtautuvat sosiaaliseen mediaan hyvin arkipäiväisesti. Se on eletyn arjen yksi ulottuvuus, joka läpileikkaa kaikenlaista sosiaalista, yksityistä ja julkista toimintaa. Haastatteluissa pyrin selvittämään osallisuutta sosiaalisessa mediassa, mutta minulle selvisi pian, että ei ole mitenkään yksiselitteistä erotella sosiaalisen median tuottamia osallisuuden kokemuksia muista osallisuuden kokemuksista.

Ajateltaessa osallisuutta kokonaisvaltaisesti Ei vihapuheelle -liikkeen kontekstissa, voidaan todeta aktivistien osallisuuden toteutuvan hyvin. Kaikki haastateltavat kokivat saaneensa paljon vapautta ja vastuuta toimia juuri omanlaisellaan tavalla, sekä he kokivat työtään arvostettavan. He kokivat vaikuttaneensa niin Ei vihapuheelle -liikkeen toiminnan sisältöihin, kuin vihapuheilmiöönkin. Nuorille sosiaalinen media näyttäytyi yhtenä toiminnan ulottuvuutena, eikä sitä selkeästi eroteltu muusta toiminnasta. Haastatteluita analysoidessani, olen kuitenkin pyrkinyt erottelemaan näitä toimintaympäristöjä (sosiaalinen media, reaali maailma), jotta saisin nostettua esiin sosiaalisen median merkityksen ja roolin osallisuuden muotoutumisessa.

Työntekijöiden ja aktivistien, sekä aktivistien keskinäinen kommunikointi tapahtuu pääasiallisesti Facebookissa. Tästä syystä voi olettaa, että myös osallisuus mahdollistuu tai estyy tässä ympäristössä. Käsittelen tässä luvussa lähinnä Facebookissa

tapahtuvaa toimintaa. Facebook on alustana omanlaisensa ja se mahdollistaa muun muassa salaisten ja suljettujen ryhmien muodostamisen ja pikaviestimisen. Tässä luvussa nostamani huomioita, voidaan kuitenkin yleistää myös muihin samankaltaisiin sosiaalisen median ympäristöihin. Haastatteluissa pyrinkin selvittämään vapaaehtoisten näkemyksiä siitä, miten he ajattelevat sosiaalisen median käytön vaikuttaneen heidän osallisuutensa kokemukseen.

Suurin osa haastatelluista koki Facebookin salatut ryhmät tärkeimmäksi tiedonsaannin kanavaksi. Facebook koettiin keskustelevalaksi ympäristöksi, joka mahdollistaa kaksisuuntaisen viestimisen. Ryhmissä tieto kulkee nopeasti ja avoin keskustelu koko ryhmän kesken mahdollistuu. Ryhmässä vastauksen omaan kommenttiin saa nopeasti joko työntekijöiltä tai muilta aktivisteilta. Erityisen hyväksi koettiin avoimen keskustelun syntyminen ja mahdollisuus seurata keskusteluja. Tämän koettiin myös toisinaan lisäävän osallistumista, kun esimerkiksi muiden suunnittelemaan tapahtumaan saattaakin keskustelua seuraamalla innostua mukaan.

”eli kun vaikka keskustellaan jostain tapahtumasta ni voi vaikka linkata jonkun linkin ja jakaa ideoita ni kaikki pääsee heti kommentoimaan ... ja kaikki näkee samalla niin joku voi innostua tulee mukaan vaik ei ensin halunnu”
Aktivisti 2

Aktivistihaastatteluissa nousi esiin Facebookin merkitys matalan kynnyksen yhteydenpitovälineenä. Haastateltavat totesivat, että on helppoa ehdottaa uusia toimintoja, ideoita tai muita kehittämissuhteita Facebookin salatuissa ryhmissä.

”tai jos on jotai kehittämissuhteita niin voi mun mielestä matalalla kynnyksellä laittaa tonne (Facebookiin)” Aktivisti 2

Kaksi kuudesta haastatellusta kertoi järjestäneensä tapahtumia oma-aloitteisesti. Neljä kuudesta kertoi osallistuneensa muiden (joko työntekijöiden tai aktivistien) järjestämiin tapahtumiin ja tempauksiin. Kaikki olivat osallistuneet tapahtumien suunnitteluprosessiin juuri Facebookin ryhmissä tai Facebookin chatissa. Facebook tuntuu siis mahdollistavan matalan kynnyksen osallistumista ja liikkeen toimintaan vaikuttamista. Osallisuus on mielipiteen ilmaisemista ja kuulluksi tulemisesta, ideoiden ja ehdotusten realisoitumista käytännön toiminnaksi (Kiilakoski 2007, 13). Huomattavaa kuitenkin on, että suuri osa Ei vihapuheelle -liikkeen toiminnasta tapahtuu reaali-

massa, joten Facebookin rooli on nimenomaan mahdollistaa toiminnan suunnittelu ja mielipiteen ilmaisu eli liikkeen toimintaan osallistuminen kasvokkaisten tapaamisten välissä.

Aktivistit kertoivat kokevansa yhteisöllisyyttä muiden aktivistien kanssa. Erityisesti aktivistien yhteisellä yleisryhmällä, koettiin olevan merkitystä tämän yhteisöllisyyden muodostumisessa.

”eli lähinnä ajattelen niiden (Facebook ryhmien) palvelevan yhteydenpitoa ja yhteisöllisyyden tuntua” Aktivisti 1

Ryhmissä pidetään tiiviisti yhteyttä, tehdään keskustelunavauksia ja linkitetään aiheeseen liittyvää sisältöä. Vihapuheeseen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä ajankohtaisia aiheita käsitellään ryhmissä lähes päivittäin. Tästä voikin tehdä johtopäätöksiä, että Facebook-ryhmät pitävät yllä kiinnostusta ja yhdistävät ympäri Suomen hajautuneet vapaaehtoiset tapaamisten, tapahtumien ja koulutusten välissä. Mielenkiinnon ylläpito tapaamisten ja tapahtumien välissä sitouttaa aktivistit liikkeen toimintaan. Turvallinen ryhmä, jossa voi vapaasti ilmaista mielipiteensä ja jossa nuori kokee hyväksyntää, edesauttaa osallisuuden kokemuksen muotoutumista.

Ei vihapuheelle -liikkeen vapaaehtoiset toimivat aktiivisesti. Tähän osallistumisaktiivisuuden vaikuttaa varmasti muiden aktivistien kanssa jaettu turvallinen yhteisö ja koettu yhteisöllisyys, ”yhdessä tekemisen meininki”. Haastatelluille aktivisteille muut aktivistit olivatkin merkittävä motivaatiotekijä olla mukana toiminnassa.

”Lisäks tietenkin se vaikuttaa että on tutustunu ihmisiin ja sit voi mennä mukaan sillee ”jes noikin tyypit menee, mä haluan kans” - tietää että hyvää seuraa on luvassa.” Aktivisti 6

Vaikka Facebookin salatuissa ryhmissä onkin helppo esittää omia ideoita ja ajatuksia, kokivat aktivistit kuitenkin kasvokkaisten tapaamisten soveltuvan paremmin toiminnan suunnitteluun. Kaikki haastatellut aktivistit myös toivoivat enemmän kasvokkaisia tapaamisia, sillä niiden koettiin mahdollistavan syvällisempi toiminnan suunnittelu ja keskustelu liikkeen ajamiin teemoihin liittyen. Aktivistit olivat pääsääntöisesti sitä mieltä, että laajamittainen toiminnan suunnittelu toteutuu parhaiten kasvotusten. Facebookissa on sitten helpompi jatkaa pienempien aihekokonaisuuksien työstämistä.

tä ja ideointia. Aktivistit kokivat kuitenkin, että he voivat ilmaista kaikenlaisia ideoita Facebookissa, mikäli kokisivat siihen tarvetta. Facebookissa on teknisenä alustana omat rajoitteensa, eikä se esimerkiksi sovellu virtuaalisten kokousten pitämiseen.

” Et sinänsä mun mielestä liikkeen toiminnan muokkautuminen ei juurikaan tapahdu Facebookin kautta, vaan nimenomaan noissa koulutuksissa ja kasvokkain keskustelemalla on sovittu tietyt suunnat joihin liikettä viedään, ja Facebook toimii sit yksityiskohdista keskusteluun.” Aktivistit 6

Aktivistit toivoivat myös vapaamuotoisempia tapaamisia. Usein verkossa muodostunut ystävyys ja yhteisöllisyys halutaankin siirtää myös verkon ulkopuoliseen maailmaan (Myller 2012, viitattu 11.11.2014).

Facebook ryhmiä havainnoimalla, käy ilmi kuinka esimerkiksi ajankohtaisten aiheiden esiin tuominen salatuissa ryhmissä ja niistä keskustelu vaikuttaa siihen, kuinka aktivistit toimivat ja vaikuttavat liikkeen julkisilla sosiaalisen median kanavilla. Aktivistit kokevat yhteisöllisyyttä ja luottavat toisiinsa. Salatuissa ryhmissä voi kysyä, jollei ole varma soveltuuko esimerkiksi joku julkaisu liikkeen julkisille sivuille. Muun ryhmän tuki madaltaa kynnystä ja edesauttaa rohkeaa ja nopeaa reagoimista ajankohtaisiin tapahtumiin. Haastateltavat kuvailivat aktivistien välistä yhteishenkeä hyväksi ja sallivaksi. Muita kannustetaan ja neuvotaan tarvittaessa. Tyhmiä kysymyksiäkin saa Facebook ryhmissä esittää. Salaisten Facebook ryhmien avoin keskusteluilmapiiri ja nopeus edesauttavat julkisissa sosiaalisen median kanavissa tapahtuvaa vaikuttamista.

Aktivistien haastatteluiden perusteella voi siis ajatella, että Facebookin salatuissa ryhmissä tapahtuva toiminta on tärkeää osallisuuden kannalta. Ryhmissä koetaan yhteisöllisyyttä, organisoidaan toimintaa, sekä vaikutetaan liikkeen toimintaan. Facebookin käyttö lisää sitoutumista liikkeen toimintaan, sillä se pitää yllä motivaatiota tapahtumien ja koulutusten välissä, sekä mahdollistaa läpinäkyvämmän ja osallistavamman viestinnän aktivistien ja liikkeen työntekijöiden välillä. Facebook on siis omalta osaltaan ollut muokkaamassa aktivistien osallisuutta ja osallisuuden kokemusta. Facebook on lisännyt aktivistien keinoja vaikuttaa liikkeen toimintaan, tarjonnut väylän tukea aktivisteja itsenäisessä toiminnan suunnittelussa, sekä luonut yhteisöllisyyttä ja luottamuksen tunnetta aktivistien kesken.

5.3 Vaikuttamistoiminnan mahdollistama osallisuus

Kuten aiemmin mainitsin, ovat aktivistit jakautuneet viiteen toimintaryhmään. Julkisten sosiaalisen median kanavien päivittämisestä vastaa lähinnä viestintäryhmä, vaikka kaikki aktivistit saavatkin halutessaan osallistua. Opinnäytetyötä varten haastatelluista aktivisteista vain kaksi oli Ei vihapuheelle -liikkeen viestintäryhmässä. Yhteensä viestintäryhmässä on 17 aktivistijäsentä. Aktivistien haastatelluista koostuva aineisto käsitteli sosiaalista mediaa kansalaisvaikuttamisen areenana siksi melko vähän. Tästä syystä heidän kokemuksellisen osallisuuden kuvailu jää aiottua ohuemmaksi. Kuvailenkin tässä luvussa millaisia mahdollisuuksia aktivisteilla Ei vihapuheelle -liikkeessä on vaikuttaa sosiaalisessa mediassa ja kuinka aktivistit hyödyntävät näitä mahdollisuuksia. Pyrin selventämään näitä mahdollisuuksia konkreettisilla esimerkeillä, sekä tuon esiin myös Ei vihapuheelle -liikkeen työntekijöiden näkemyksiä.

Haastatellut aktivisti kokivat yleisesti ottaen sosiaalisen median roolin tärkeäksi ja vaikuttavaksi osaksi Ei vihapuheelle -liikkeen toimintaa, vaikka haastatelluilla oli etäinen suhde sosiaalisen median vaikuttamiseen. Tähän vaikuttaa se, että kuudesta haastatellusta neljä oli jäsenenä kasvokkaiseen vaikuttamistoimintaan painottuneessa ryhmässä. Ne kaksi haastateltavaa, jotka osallistuivat aktiivisesti liikkeen viestintään sosiaalisessa mediassa, kykenivät paremmin arvioimaan vaikuttamistoimintaa henkilökohtaiseen kokemukseen pohjaten.

Kysyin haastateltavilta, millaisen vaikuttamistoiminnan he kokivat kaikkein vaikuttavimmaksi tai itselleen merkittävimmäksi. Yleisesti ottaen haastatellut aktivistit kokivat jalkautuvan vaikuttamistoiminnan, kuten erilaisissa tapahtumissa mukana olemisen ja koulutustilaisuudet, kaikkein vaikuttavimmaksi toiminnaksi. Ei vihapuheelle -liike hyödyntää sosiaalista mediaa tietoisuuden lisäämiseen ja kampanjointiin. Aktivistien näkemysten sosiaalisen median toiminnasta voidaan ajatella olevan realistisia: sosiaalinen media toimii muun vaikuttamistoiminnan tukena ja rinnalla. Rakenteellinen vaikuttamistoiminta, kuten koulutukset toteutetaan reaali maailmassa.

”Näkyvyyden ja medianäkyvyyden kannalta tietysti festarit jne. on kaikkein parhaimpia, mutta toisaalta jos puhutaan semmosesta vaikuttamistyöstä, niin se tapahtuu musta parhaiten keskustelemalla ja kyseenalaistamalla - kasvokkain ihmisten kanssa.” Aktivistit 4

Poikkeuksena kuitenkin yksi haastateltavista aktivisteista koki juuri sosiaalisen median merkittävimpana mielipidevaikuttamisen kanavana. Hän on myös viestintäryhmän jäsen ja kertomansa mukaan muutenkin aktiivinen sosiaalisessa mediassa. Hänen mielestään jalkautuvien tapahtumien merkitys oli ensisijaisesti saada ihmiset kiinnostumaan, jotta he myöhemmin seuraisivat liikkeen sosiaalisen median kanavia, joissa hän koki todellisen mielipidevaikuttamisen tapahtuvan. Tämä herättää pohdintaa ihmisten suhteesta sosiaaliseen mediaan. Onko niin, että ne jotka käyttävät sosiaalista mediaa paljon, myös tiedostavat paremmin sosiaalisen median toimintalogiikat ja siten myös mahdollisuudet?

Aktivisteilla on mahdollisuus nostaa Ei vihapuheelle -liikkeen sosiaalisen median kanavilla esiin sellaisia asioita, jotka he itse kokevat tärkeiksi. Ei vihapuheelle -liikkeen työntekijän mukaan aktivistien henkilökohtainen kiinnostus ja tausta vaikuttaa siihen, millaisia asioita aktivistit tahtovat julkisilla sosiaalisen median kanavilla käsitellä ja nostaa esiin. Haastatellut kokivatkin saaneensa vaikuttaa juuri itselleen tärkeisiin asioihin.

”No siis aktivistithan tekee liikkeen: aktivistit tuo työpanoksensa niihin tapahtumiin, mitkä kiinnostaa ja jakaa somessa heitä kiinnostavia linkkejä” Aktivistit 3

Toisinaan aiheet nousevat yhteiskunnan ajankohtaisista tapahtumista, joihin reagoidaan. Aktivistit voivat vapaasti päivittää sosiaalisen median kanaviin ajankohtaisista tai itselleen tärkeistä asioista. Toisinaan aiheista käydään ensin keskustelua suljetuissa ryhmissä, joissa myös muut kuin viestintäryhmäläiset jakavat kiinnostavia ajankohtaisia aiheita. Toisinaan ryhmiin syntyy keskustelua näiden aiheiden pohjalta.

Ryhmissä myös pohditaan yhteisesti, millaista sisältöä julkisilla kanavilla julkaistaan. Aiemmin kuvailtu hyvä yhteishenki ja koettu yhteisöllisyys vaikuttaa myönteisesti siis myös aktivistien vaikuttamistoimintaan. Kiinnittyminen yhteisöön ja tunne siitä, että

voi vaikuttaa ryhmän sisällä, näyttäisi siis edesauttavan yhteisöstä ulospäin suuntaavan yhteiskunnallisen vaikuttamisen kehittymistä.

Kaikki eivät haluaakaan päivittää julkisia sosiaalisen median kanavia. Moni haastattelusta ei yksinkertaisesti kokenut vaikuttamistoimintaa sosiaalisessa mediassa omakseen. Silti hekin saattavat osallistua keskusteluun salatuissa ryhmissä ja nostaa esiin ajankohtaisia tai muuten kiinnostavia aiheita.

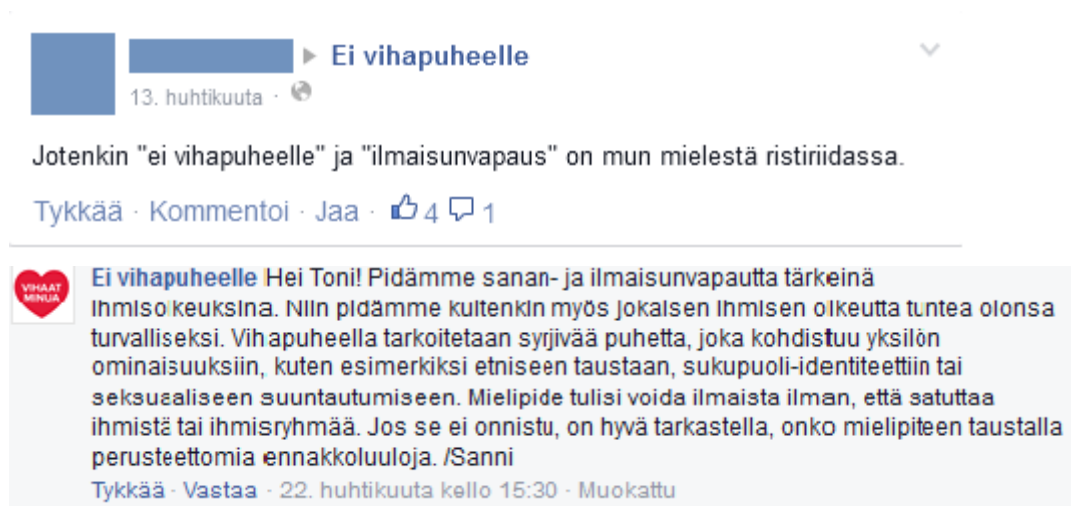
Facebook on Ei vihapuheelle -liikkeen aktiivisin kanava ja eniten myös aktivistien päivittämä. Facebookissa organisoidaan toimintaa ja keskustellaan päivittäin. Aktivistit päivittävät julkiselle sivulle aktiivisesti sisältöä. Useimmiten aktivistit jakavat sisältöä muilta sivuilta ja esimerkiksi jäsenjärjestöjen linkkejä. Jaettuun sisältöön liitetään kuitenkin kuvaileva tai kantaaottava kommentti, joka liittyy päivityksen Ei vihapuheelle -liikkeen ajamiin teemoihin.

Kuva1 Tilapäivitys Ei vihapuheelle -liikkeen Facebook-sivulta. (viitattu 15.11.2014)

Facebookissa aktivistit käyvät myös keskusteluja sivun seuraajien kanssa. He vastaavat kysymyksiin vihapuheesta ja moderoivat epäasiallisia kommentteja. Vihapuhe on moniselitteinen ja -syinen käsite, jonka määrittely ei ole yksiselitteisen helppoa. Tästä huolimatta aktivistit vastaavat kysymyksiin rohkeasti omalla äänellään ja tarttuvat kiperiinkin kommentteihin. Näenkin, että heillä on ollut mahdollisuus osallistua vihapuheen määrittelyyn ja heidän taustansa huomioiden koen tämän erityisen arvokkaaksi julkisen keskustelun moniäänisyyden näkökulmasta. Vaikka aiheet ovat

haastavia, kuuluu aktivistien oma ääni sosiaalisessa mediassa. Tämä on juuri sellaista merkittävää yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistumista ja vaikuttamista, jollaisia järjestöt voivat mahdollistaa jäsenilleen.

Kuva2 Keskustelu Ei vihapuheelle -liikkeen Facebook-sivulta. (viitattu: 15.11.2014)

Aktivistit ovat hyvin heterogeeninen ryhmä. Moni aktivisti kuuluu myös sellaiseen vähemmistöön, johon kohdistuu vihapuhetta. Mahdollisuus ottaa kantaa omista lähtökohdista ja omalla äänellään voi tarjota voimaantumisen kokemuksia yksilölle, sekä lisätä yhteiskunnallisen keskustelun moniäänisyyttä.

Kahden haastattelun voi selvästi tulkita voimaantuneen saatuaan vaikuttaa itselleen tärkeisiin asioihin vähemmistön näkökulmasta. Heille oli tärkeää tuoda omiin kokemuksiin pohjaava vastaääni vihapuhekeskusteluun. Vaikka haastatellut eivät korostaneet erityisesti sosiaalisen median roolia tässä voimaantumisen prosessissa, on tämän kaltainen voimaantuminen mahdollista myös sosiaalisessa mediassa (Bäcklund & Paavola 2003, 58).

Sosiaalisen median kanavien päivittämisen lisäksi aktivistit voivat tuottaa omaa kantaaottavaa sisältöä sosiaaliseen mediaan. Tästä hyvänä esimerkkinä on aktivistien suunnittelema ja toteuttama valokuvanäyttely, jossa erilaiset ihmiset antoivat kasvonsa vihapuheelle ja kertoivat omista kokemuksistaan vihapuheen kohteina. Kampanja julkaistiin liikkeen verkkosivuilla, Twitterissä ja Facebookissa. Ei vihapuheelle -liikkeen aktivistit osallistuivat kampanjan toteutukseen, sekä jakamalla kampanjaa

sosiaalisessa mediassa. Osa antoi omat kasvonsa ja kokemuksensa kampanjalle. Idea kampanjaan tuli aktivisteilta ja he myös vastasivat sen sisällöstä ja toteutuksesta. Tämän lisäksi näyttely on kiertänyt erilaisissa tapahtumissa. Tämä on myös hyvä esimerkki jalkautuvan ja sosiaalisen median kampanjoinnin yhdistämisestä.

Ei vihapuheelle -liikkeen aktivistit tekevät vaikuttamistyötä sosiaalisessa mediassa niin omilla nimillään, kuin myös liikkeen nimissä. Osallisuus konkretisoituukin oikeutena tuottaa ja jakaa sisältöjä sosiaalisessa mediassa. Mielenpidevaikuttaminen ja kampanjointi sosiaalisessa mediassa ovat aktivistien itsensä näköistä. Aktivistit ovat nuoria, jotka hallitsevat uuden teknologian ja sosiaalinen media on suurimmalle osalle ympäristönä tuttu. Lupa päivittää sosiaalisen median kanavia mahdollistaa myös osallistumisen julkiseen keskusteluun omalla äänellä. Tämä taas omalta osaltaan lisää julkisen keskustelun moniäänisyyttä. Mielestäni tätä voisi jatkossa tutkia enemmän, myös valtautumisen ja voimaantumisen näkökulmista. Tässä opinnäytetyössä ei aineistosta noussut riittävästi esiin tämän kaltaisia kokemuksia.

Kaikki eivät koe sosiaalista mediaa välttämättä omaksi paikakseen vaikuttaa. Toisille sosiaalinen media on juuri se luontevin kanava. Tärkeää osallisuuden näkökulmasta onkin vapaus valita omanlaisensa keinot ja areenat vaikuttaa.

5.4 Vapaaehtoisten osallistaminen sosiaalisessa mediassa

Tässä luvussa nostan esiin työntekijöiden havaintoja sosiaalisessa mediassa tapahtuvasta osallistamisesta. Ei vihapuheelle -liike käyttää toiminnan organisoimiseen ja yhteydenpitoon Facebookin salattuja ryhmiä, minkä seurauksena jotkut tässä luvussa kuvatuista ilmiöistä ovat sidottuja juuri siihen ympäristöön, eivätkä välttämättä ole sellaisenaan yleistettävissä kaikkiin sosiaalisen median palveluihin.

Vapaaehtoistyön koordinointi ja toiminnan organisointi tapahtuu Ei vihapuheelle -liikkeessä pääosin sosiaalisessa mediassa. Työ pitää sisällään myös innostamista ja osallistamista. Käsittelen tässä luvussa työntekijän näkökulmaa vapaaehtoisten osallistamisen suhteen sosiaalisen median ympäristössä. Sosiaalista mediaa voi Ei vihapuheelle -liikkeessä ajatella toimintaympäristönä, jossa organisoidaan toimintaa ja

osallistutaan liikkeen toimintaan, sekä vaikuttamisen areenana, jossa osallistutaan julkiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Vapaaehtoisten osallistaminen noudattaa sosiaalisessa mediassa osallistavan ja inostavan työn periaatteita yleisesti ottaen. Lähtökohtana voisi pitää osallistavaa asennetta ja uskoa vapaaehtoisten kykyihin ja taitoihin, jolloin ohjaajan tehtäväksi jää nostaa esiin ryhmän potentiaali ja lisätä tai ylläpitää heidän motivaatiotaan ja luottamusta omiin kykyihinsä. Ei vihapuheelle -liikkeen työntekijän asennetta kuvaa hyvin seuraava kommentti:

”niil (aktivisteilla) on siis aina niinku briljanttei ne jutut. Et mä en oo yhtään kertaa joutunut sillee mieltii, et miks toi tyyppi sano noin, et ei noin niinkun voi sanoo. Tai siis silleen, et käytännössä niinkun aina kun ne vastaa jotain (sosiaalisessa mediassa) niin se on ihan silleen niinkun timanttista” Työntekijä 2

Sosiaalisessa mediassa osallistaminen perustuu pitkälti kirjoitetulla kielellä viestimiseen. Viestimisen erityispiirteitä ovat muun muassa kaksisuuntaisuus, nopeus, sekä tietynlainen avoimuus. Viestimisen erityisyys vaikuttaa myös osallistamiseen.

Olen jo aiemmin kuvannut Facebookin ryhmille ominaista avointa kommunikointia ja mahdollisuutta koko ryhmälle seurata siellä käytyjä keskusteluja. Työntekijöiden mielestä Facebookin ryhmät mahdollistivat aktiivisen, päivittäisen vuorovaikutuksen vapaaehtoisten kanssa. Tämä nähtiin tehokkaaksi tavaksi sitouttaa aktivisteja liikkeen toimintaan. Työntekijät ovat yhteydessä aktivisteihin käytännössä päivittäin.

”me ollaan aktiivisesti keskustelussa mukana, eikä se oo vaan sitä, et ne saa multa kerran puolessa vuodessa sähköpostin tai kerran kuukaudessa uutiskirjeen, vaan et me ollaan oikeesti interaktiivisesti koko ajan tekemisissä” Työntekijä 2

”koska me ei pystyttäis näkee, meil on nyt se nelkyt tyyppii, niin sellasel frekvenssillä mil me ollaan niinku siel somessa tekemisissä, niinku päivittäin, siis aivan päivittäin. Niin me ei pystyttäis näkee niitä niin paljon” Työntekijä 1

Työntekijät kertoivat Facebookin ryhmissä viestimisen myös mahdollistavan avoimemman ja läpinäkyvämmän toimintakulttuurin. He kokivat voivansa kertoa matalalla kynnyksellä liikkeen kuulumisista ja omasta työstään aktivisteille. Tämän he ajatteli-

vat mahdollistavan aktivistien osallistumisen ja mielipiteen ilmaisun: mitä tarkempaa tietoa aktivisteilla on kaikesta meneillään olevasta työstä, sitä paremmat mahdollisuudet heillä on vaikuttaa ja osallistua liikkeen toimintaan.

Sosiaalinen media mahdollistaa matalan kynnyksen osallistumista ja on yhteydenpidon kannalta yhteisöllisempi ja notkeampi väline, kuin esimerkiksi sähköposti. Se myös mahdollistaa avoimen keskustelun eri aiheista. (Koivula 2014, 27). Sähköposti on työkaluna raskaampi, suljetumpi ja nuorten mielestä usein virallisempi viestinnän kanava. Työntekijät näkivät hyväksi puoleksi sen, että Facebook mahdollistaa nopean reagoinnin esimerkiksi yhteiskunnassa tai mediassa yhtäkkiä ilmeneviin tapahtumiin tai muuhun. Facebookissa on helppo mobilisoida aktivistien joukko esimerkiksi ottamaan kantaa ajankohtaisiin asioihin tai jakaa tietoa jostain tapahtuneesta.

Sosiaalinen media mahdollistaa sisällön linkittämisen palvelun ulkopuolelta palveluun ja palvelusta ulospäin. Tämä omalta osaltaan lisää myös aktivistien tietoa esimerkiksi vihapuheesta. Tiedon saaminen ja syvällisempi ymmärrys vihapuheesta antaa paremmat valmiudet vaikuttaa ja reagoida mediassa tai yhteiskunnassa esiintyviin vihapuheilmiöihin.

Facebookissa ja sosiaalisessa mediassa osallistaminen vaatii paitsi mahdollisimman nopeaa reagointia sinne tulleisiin kommentteihin, myös kannustavaa ja positiivista asennetta. Tämän asenteen ilmaiseminen pelkästään kirjoitetun kielen avulla asettaa omat haasteensa. Työntekijöiden mielestä sosiaalisessa mediassa täytyy olla korostuneen positiivinen, jotta asenne paistaa läpi tekstistä myös viestin vastaanottajalle.

Työntekijöiden mielestä vapaaehtoisten aktiivisuus on aaltomaista, välillä kommentointi ja keskustelu käyvät hyvin vilkkaana ja välillä taas on hiljaisempaa. Hiljaisempiä hetkinä haasteena on se, ettei todella voi tietää missä mennään. Työntekijän on kuitenkin oltava koko ajan läsnä käytössä olevilla kanavilla ja heräteltävä keskustelua, mikäli se hiljenee. Erityisesti aktivistien haastatteluissa nousi esiin juuri tällainen vahvan ohjaajan tarve eri ryhmissä. Aktivistien mielestä, ilman vahvaa ohjaajaa aktiivinen toiminta saattaa kutistua kasaan, ainakin hetkellisesti. Osallistajan on ikään kuin oltava läsnä ja heräteltävä keskustelua, mikäli se ei muuten lähde käyntiin. Toisaalta työntekijän on myös osattava astua taka-alalle ja luovutettava vastuu sivujen

päivittämisestä aktivisteille, mutta oltava kuitenkin tarvittaessa käytettävissä, mikäli he tarvitsevat työntekijän tukea.

”Et tietty voi antaa esimerkkejä sit, et miten voi pistätä ja mitä kanttisi kirjoittaa, muut et totta se on vähän sama niinkin tapahtumissa: se on parempi et ne tyypit on iti siellä stadilla, et saa oat sit jossain käden ulottuvilla, muut saa et oi siinä kattomassa et mitä ne tekee. Niin se on vähän sama kun siinä, et sit et jos ne tarvi jotain jeesii niin sit voi niinkun jeesaa niin mä yritän olla silleen et mä en vaan osallistu niihin keskusteluihin” Työntekijä 1

Yleisesti ottaen työntekijät kokivat sosiaalisen median hyödyntämisen työvälineenä tai toimintaympäristönä tukevan hyvin liikkeen muuta toimintaa. Sosiaalisen median koettiin lisänneen merkittävästi aktivistien osallistumisaktiivisuutta ja sitoutumista lisäävänä tekijänä.

”Ehkä just se vielä, et se (sosiaalinen media) ei oo mikään ihmeväline, silleen ratkasu kaikkeen, mut et jos sitä osaa käyttää niin siitä voi olla iso apu ja tuki” Työntekijä 1

5.5 Sosiaalisen median mahdollistama osallisuus

Ei vihapuheelle -liike on verkkovälitteisesti organisoitunut yhteiskunnallista vaikuttamista tekevä projekti. Liike hyödyntää sosiaalista mediaa toiminnan tukena. Sosiaalinen media on yksi toimintaympäristö ja vaikuttamisen areena. Merkittävin vaikuttamistyö tehdään sosiaalisen median ulkopuolella.

Ei vihapuheelle -liike hyödyntää sosiaalista mediaa tehokkaasti ja monipuolisesti toiminnan organisoimiseen ja vaikuttamistyön tukena. Vapaaehtoisten näkökulmasta tämä tarkoittaa mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa liikkeen toimintaan tiiviisti, lähes päivittäin. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen on sosiaalisessa mediassa julkiseen keskusteluun osallistumista. Aktivisteilla on mahdollisuus vaikuttaa sosiaalisessa mediassa jakamalla ja tuottamalla sisältöä sekä osallistumalla julkiseen keskusteluun. Osallisuutta on sosiaalisessa mediassa tuettu kannustamalla aktiiviseen toimintaan ja jakamalla vastuu julkisten sosiaalisen median kanavien päivittämisestä aktivisteille.

Osallisuus liikkeen toimintaan toteutuu Facebookin salaisissa ryhmissä. Ryhmissä käydään avointa ja demokraattista keskustelua aiheista, jotka vaihtelevat tapahtumien järjestämisestä vihapuheen määrittelyyn. Ryhmissä koetaan yhteisöllisyyttä, vaikutetaan liikkeen toimintaan, keskustellaan vertaisten kanssa ja yhdessä suunnitellaan toimintaa. Aktivistit kokevat tulevansa kuulluiksi ja saavat tukea omaan toimintaansa suljetuissa ryhmissä. Facebookin salaiset ryhmät ovat mahdollistaneet aktivistien kiinnittymisen liikkeen toimintaan ja edesauttanut yhteisön syntymistä. Koettu yhteisöllisyys sitouttaa toimintaan ja vahvistaa halua vaikuttaa yhteiskunnassa. Vahvimmin kokemuksellinen osallisuus näkyi juuri salatuissa ryhmissä, joissa viestiminen on myös henkilökohtaisempaa ja koskettaa koko liikkeen aktivisteja.

Osallistava ote sosiaalisessa mediassa tarkoittaa viime kädessä samoja asioita, kuin reaali maailmassakin: kaikki lähtee osallisuutta edistävästä asenteesta. Jakamalla valtaa ja vastuuta, kannustamalla, kiittämällä, kärsivällisyydellä ja epävarmuuden sietämisellä pääsee jo pitkälle. Tämän lisäksi tulee ymmärtää mitä osallisuus sosiaalisessa mediassa voi olla, jotta esimerkiksi vapaaehtoisia voi ohjata kohti aktiivista toimijuutta.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa kertaan vielä hyväksi havaitut osallisuutta edistäneet toimintamallit, sekä nostan esiin haastatteluiden ja omien kokemusteni pohjalta nousseita ideoita Ei vihapuheelle -liikkeen toiminnan kehittämiseksi. Pohdin myös laajemmin, miten järjestöt ja Plan Suomi Säätiö voivat hyödyntää sosiaalista mediaa vapaaehtoisten osallisuuden näkökulmasta.

6.1 Mikä on mahdollistanut osallisuutta sosiaalisessa mediassa

Kertaan vielä tässä luvussa Ei vihapuheelle -liikkeen hyviä käytäntöjä ja toimintatapoja, jotka ovat vaikuttaneet positiivisesti aktivistien osallisuuteen. Pohjaan näkemystäni haastatteluaineistoon ja havainnointiin. Lisäksi nostan esiin kehittämis ehdotuk-

sia, joita olen havainnut tätä opinnäytetyötä tehdessäni. Olen rajannut ehdotukset koskemaan osallisuutta, muut kehittämissuhteet olen koonnut erilliselle listalle ja lähettänyt työntekijöille. Myös kehittämissuhteet pohjaan haastatteluaineistoon.

Ei vihapuheelle -liikkeessä vapaaehtoisten osallisuutta sosiaalisessa mediassa on edistetty kahdella tasolla. Heille on avattu hyvät mahdollisuudet vaikuttaa liikkeen toimintaan ja toiminnan sisältöihin. Vapaaehtoiset ovat myös saaneet vastuuta toimia sosiaalisessa mediassa vapaasti sisällön tuottajina ja osallistua julkiseen keskusteluun liikkeen käyttämässä sosiaalisen median kanavissa.

Toiminnan jakautuminen sosiaalisen median ympäristössä salattuihin ryhmiin ja julkisiin kanaviin on ollut toimiva malli. Sosiaalisessa mediassa voi reagoida nopeastikin ajankohtaisiin tapahtumiin ja keskustelu aiheista ensin salatuissa ryhmissä on mahdollistanut vaikuttamistoimintaa. Tehokas ja hyvä vaikuttamistoiminta sosiaalisessa mediassa jopa vaatii nopeutta. Ilman suljettuja ryhmiä ei julkiseen keskusteluun osallistuminen olisi niin nopeatempoista ja ajankohtaista. Näenkin, että nämä saman toimintaympäristön kaksi ulottuvuutta ovat tukeneet toisiaan hyvin. Tämän kaltaista toimintamallia voi kokeilla myös muissa yhteiskunnallista vaikuttamistyötä tekevissä kampanjoissa.

Sosiaalisen median palveluista Facebookin salaisia ryhmiä on hyödynnetty toiminnan organisointiin. Ryhmien avoin ja demokraattinen vuorovaikutus on vaikuttanut laajemminkin avoimemman ja läpinäkyvämmän toimintakulttuurin kehittymiseen. Avoin keskustelun merkitykset nousivat esiin niin aktivistien, kuin työntekijöidenkin haastatteluissa. Molemmat kokivat tärkeäksi kaksisuuntaisen viestimisen ja sen mukanaan tuomat mahdollisuudet osallistua ja ilmaista mielipiteitä. Salaiset ryhmät ovat luoneet väylän vapaaehtoisille tuoda omia ideoitaan esiin ja osallistua liikkeen toimintaan eri tavoin. Heitä on kannustettu keskusteluun ja positiivisen palautteen keinoin osoitettu kiitosta ja arvostusta heidän tekemäänsä työtä kohtaan. Arvostava ilmapiiri, mielipiteen ilmaiseminen, kuulluksi tuleminen ja mielipiteiden konkretisoituminen toiminnaksi ovat kaikki osallisuuden osatekijöitä.

Salatuissa ryhmissä mahdollistui osallistuminen liikkeen toiminnan suunnitteluun. Ryhmät keskinäisen yhteydenpidon välineenä lisäsivät niin vapaaehtoisten, kuin

työntekijöidenkin keinoja kannustaa osallistumaan toimintaan. Aktivistit järjestävät itse tapahtumia ja mobilisoivat toisiaan ottamaan osaa näihin. Myös työntekijät välittävät aktivisteille heille tulleita kutsuja. Yhteistoiminnallinen suunnittelu koettiin tärkeäksi ja tehokkaaksi tavaksi suunnitella tapahtumia ja organisoida toimintaa.

Liikkeen työntekijät ovat myös hyvin tavoitettavissa sosiaalisessa mediassa. Keskusteluja käydään käytännössä päivittäin ja tiivis yhteydenpito sitouttaa aktivisteja liikkeen toimintaan sekä on vaikuttanut yhteisöllisyyden kehittymiseen. Aktivistit kokivat tärkeäksi nopean vastauksen saamisen. Työntekijän onkin sosiaalisessa mediassa oltava läsnä ja reagoitava kysymyksiin, ehdotuksiin ja ideoihin nopeasti. Toisaalta haastatteluissa nousi esiin myös tarve vahvalle ohjaukselle. Aktivistien mukaan keskustelu, ja sen mukana myös toiminta, saattavat ainakin hetkellisesti ”kuivua kasaan”, jollei ryhmissä käytäville keskusteluille ole vahvaa johtajaa. Myös toinen työntekijä kuvasi haastatteluissa, kuinka aktivistit tarvitsevat paljon kannustusta toimiakseen. Tämä herättää pohdintaa omaehtoisen ja itsenäisen toiminnan estymisestä. Onko niin, että jatkuva kanssakäyminen myös vaikuttaa negatiivisesti aktivistien itseohjautuvaan osallistumiseen ja aiheuttaa jonkin asteista riippuvuutta työntekijöistä? Kehotan työntekijöitä pohtimaan tätä näkökulmaa työssään osallistavan ohjaamisen näkökulmasta.

Osallisuus yhteiskuntaan toteutuu sosiaalisen median julkisilla kanavilla käydyissä keskusteluissa, sisällön jakoina ja tuottamisena. Työntekijöiden mukaan selkeimmin osallisuus konkretisoitui juuri vastuuna ja vapautena vastata kanavien sisällöistä. Liikkeen aktivistit korostivat vapauden merkitystä toiminnassa: he arvostivat erilaisten osallistumismahdollisuuksien kirjoa ja vapautta valita itse millä tavoin tehdä vaikuttamistyötä. Ne haastatellut aktivistit, jotka osallistuivat sosiaalisen median kanavien päivittämiseen, kokivat kanavilla käytyjen keskustelujen olevan merkityksellisiä. Yhteiskunnallisen keskustelun moniäänisyyden kannalta, koen tärkeäksi vapaaehtoisten mahdollisuuden tuottaa sisältöjä ja käydä keskusteluja. Mielestäni olisi myös tärkeää selkeyttää aktivisteille sosiaalisessa mediassa tehtävän vaikuttamistyön ja keskusteluiden merkityksiä ja päämääriä.

Haastatteluaineistossa korostui myös kasvokkaisten tapaamisten merkitys. Jokainen haastateltu aktivisti toivoi lisää kasvokkaisia tapaamisia. Vaikka sosiaalinen media

koettiin yhteisöllisyyden ja osallistumisen kannalta tärkeäksi kanavaksi, nousi haastatteluaineiston pohjalta myös selkeästi esiin tarve syvälliseen keskusteluun ja yhteiseen ajanviettoon. Liikkeen työntekijöiden kannattaa miettiä jatkossa, että yhteisöllisyyden, sitoutumisen ja motivaation kannalta on tärkeää järjestää myös mahdollisuuksia vapaampaan yhdessäoloon sekä keskusteluun liikkeen toiminnasta ja teemoista.

6.2 Miten edistää vapaaehtoisten osallisuutta sosiaalisessa mediassa

Sosiaalinen media koostuu lukuisista palveluista ja erilaisista alustoista, joita ihmiset hyödyntävät verkostoitumiseen, viestintään ja sisältöjen jakamiseen. Sosiaalinen media muokkautuu moneksi ja on käyttäjiensä näköinen. Tämä tekee siitä erityisen mielenkiintoisen. Sosiaalista mediaa voi hyödyntää monin eri tavoin ja sitä voi tarkastella hyvin erilaisista näkökulmista, kuten ihmisten välistä kommunikointia ja toimintaa yleensäkin. Sosiaalinen media muokkautuu sellaiseksi, kuin me haluamme, tietyn teknisin rajoituksin tosin.

Sosiaalinen media on lyhyessä ajassa, noin kymmenessä vuodessa ottanut paikkansa yhteiskunnassa ja ihmisten arjessa. On hyvin todennäköistä, että sosiaalinen media on täällä jäädäkseen, muodossa tai toisessa. Vaikuttaminen ja osallistuminen sosiaalisessa mediassa ovat yksi kansalaisosallistumisen muoto. Monipuolinen toiminta sosiaalisessa mediassa on tulevaisuuden, ehkä jo nykyhetken kansalaistaito.

Erytisesti nuorille sosiaalinen media on luonteva toimintaympäristö. Yhteiskunnan ikääntyessä, myös järjestöt kamppailevat nuorista jäsenistä. Heidän saaminen mukaan toimintaan edellyttää uudenlaista, avoimempaa ja notkeampaa toimintatapaa. Sosiaalinen media voidaankin kytkeä laajempaan toimintakulttuuriin muutokseen. Vapaaehtoistyö ja tavat osallistua järjestöjen toimintaan ovat muutoksessa.

Järjestöissä vapaaehtoiset ovat keskeisiä toimijoita; järjestöjen sydän ja toiminnan polttoaine. Usein järjestöjä kuitenkin johdetaan perinteisen hiarkisen rakenteen mukaisesti ja vapaaehtoisten mahdollisuudet vaikuttaa järjestöjen toimintaan vaihtelevat. Vapaaehtoisten motivaatiota ja sitoutumista kuitenkin edistää heidän mahdolli-

suutensa osallistua toimintaan joustavasti ja tehdä toiminnasta myös itsensä näköistä.

Järjestöt voivat ajatella sosiaalista mediaa toimintaympäristönä, organisoinnin välineenä ja vaikuttamisen areenana. Sosiaalinen media mahdollistaa avoimen tarjoaa paikkoja vapaaehtoisille keskustella keskenään vertaisinaan, kannustaa toisiaan, sekä jakaa onnistumisen hetkiään. Se voi myös toimia väylänä työntekijän ja vapaaehtoisen välillä käydä arkisia toimintaan liittyviä keskusteluja, kysyä neuvoja tai selvittää järjestön linjauksia. Miksei myös vaikuttaa järjestön toimintaan?

Järjestöt tarjoavat erilaisia rooleja vapaaehtoisille. Sosiaalisen median hyödyntäminen mahdollistaa tiiviin ja avoimen kanssakäymisen järjestön työntekijöiden ja vapaaehtoisten välillä. Järjestön kannattaa miettiä, millaista kanssakäymistä he haluavat. Sosiaalinen media mahdollistaa avoimen kaksisuuntaisen, osallistavan viestimisen ja tätä mahdollisuutta kannattaa myös hyödyntää.

Perinteisesti järjestöissä hallitus tai työntekijät ovat päättäneet järjestön linjauksista ja vapaaehtoiset toteuttavat näitä linjauksia erilaisten toimintojen muodossa. Osallisuuden näkökulmasta järjestöt voisivat toimia avoimemmin rivivapaaehtoistenkin suuntaan. Tämän kaltainen osallistaminen on aiemmin ollut hankalaa, sillä se on ollut vahvemmin aikaan ja paikkaan sidottua toimintaa. Sosiaalinen media mahdollistaa kuitenkin avoimen, aikaan ja paikkaan sitoutumattoman toiminnan, jota järjestöillä on mahdollisuus hyödyntää. Yhteiskunta on muuttumassa avoimemmaksi ja entistä verkottuneemmaksi. Erityisesti nuoret odottavat osallistumiselta muutakin kuin valmiita, annettuja toimintamalleja. (Tapscott 2010.)

Sosiaalista mediaa voi hyödyntää myös organisoinnin välineenä. Järjestöille sosiaalinen media voi mahdollistaa avoimemman ja osallistavamman toimintakulttuurin. Vapaaehtoistyön organisointi tai koordinointi sosiaalisessa mediassa voi lähentää rivivapaaehtoista ja järjestön työntekijää tai muuta ydinryhmää. Avoimempi ja osallistavampi toimintakulttuuri lisää vapaaehtoisten motivaatiota ja sitoutumista järjestön toimintaan sekä edistää mielipiteen ilmaisua. Näin myös vapaaehtoistyön koordinaattorille ja kehittäjälle avautuu selkeämpi näkemys vapaaehtoistyön arjesta haasteineen ja onnistumisineen.

Plan Suomi Säätiöllä on useita paikallisyhdistyksiä. Paikallisyhdistyksistä vastaavat paikallistoiminnan koordinaattorit, jotka koulutetaan tehtävänsä. Joillain paikallisyhdistyksillä on oma Facebook-ryhmä. Toiminnan organisointi sosiaalisessa mediassa on helppoa ja kustannukset alhaiset ja siksi sitä kannattaa suositella paikallisryhmien käyttöön. Esimerkiksi paikallisryhmien koordinaattoreita voisi kouluttaa sosiaalisen median käytöstä, toiminnan käynnistämiseksi ja toimintamallien yhtenäistämiseksi. Paikallisjärjestöt viestivät ryhmissä lähinnä tulevista tapahtumista, vaikka sosiaalinen media mahdollistaisi avoimen ja vuorovaikutteisen toiminnan vapaaehtoisten kesken sekä alueen muun yhteisön kanssa.

Paikallistoiminnan koordinaattoreiden koulutuksissa kannattaisikin käydä teknisten toimintaominaisuuksien lisäksi myös sosiaalisen median toimintakulttuuria. Paikallisryhmien kuulumisia voisi myös jakaa Plan Suomen virallisilla sosiaalisen median kanavilla. Näin rivivapaaehtoisten työ saa ansaitsemansa julkisen kiitoksen ja tekee vapaaehtoistyön kasvot tutummiksi muulle yleisölle.

Käytettävät sosiaalisen median kanavat on hyvä valita yhdessä vapaaehtoisten ryhmän kanssa, jotta ne olisivat mahdollisimman hyvin saavutettavissa. Järjestöissä ikääntyvien jäsenten halu ja kyvyt sosiaalisen median suhteen aiheuttavat aina huolta. On kuitenkin hyvä muistaa, että Suomessa verkon käyttö myös kaikkein vanhimpien ikäluokkien parissa on edelleen nousussa ja kaikista 16-74 -vuotiaista yli puolet käyttävät sosiaalista mediaa (Tilastokeskus 2013; Tilastokeskus 2014). Kansalaisjärjestöillä on myös perinteisesti ollut kansaa sivistävä tehtävä. Niin vapaaehtoiset, kuin työntekijätkin tarvitsevat koulutusta sosiaalisen median suhteen.

Plan Suomen paikalliskoordinaattoreilla voisi olla oma sosiaalisen median ympäristö, jossa he voisivat tukea toistensa toimintaa ja vaihtaa kuulumisia myös koulutusten välissä. Keskusteluissa Plan Suomen vapaaehtoistyönkoordinaattorin kanssa kävi ilmi, ettei heillä sellaista ole. Usein paikallisryhmien koordinaattorit kohtaavat työssään samankaltaisia haasteita, joihin he voisivat yhdessä myös löytää ratkaisuja ja ylläpitää motivaatiota koulutusten välissä. Onnistumisen kokemusten jakaminen on yhtä tärkeää kuin haasteidenkin esiin tuominen.

Sosiaalinen media vaatii työtä ja resursseja. Pelkkä sosiaalisen median käyttöönotto ei takaa osallistumista tai osallisuutta. Niin sosiaalisessa mediassa kuin reaali maailmassakin keskustelun ja osallistumisen aikaansaaminen vaatii motivointia ja toiminnan käynnistämistä. Sosiaalisen median pelisäännöistä on hyvä sopia etukäteen ja järjestöjen on mietittävä, mitä se haluaa saavuttaa. Työ vaatii resursseja ja uudenlaista organisointia. Työntekijän on panostettava sosiaaliseen mediaan konkreettisia työtunteja. Sosiaalisessa mediassa on oltava läsnä ja vapaaehtoisten tavoitettavissa. Viestiminen on nopeatempoista. Toisaalta yhteydenpito vapaaehtoiisiin sosiaalisessa mediassa saattaa säästää aikaa toisaalta. Sosiaalisessa mediassa voi vapaaehtoisen kysymykseen vastatauksen saada myös muilta vapaaehtoisilta.

Järjestöille sosiaalinen media on myös vaikuttamisen areena. Vapaaehtoisten, sosiaalisen median seuraajien ja tykkääjien osallistaminen sosiaalisen median vaikuttamistoimintaan on tärkeää. He jakavat sisältöjä ja auttavat järjestöä saamaan mahdollisimman laajan yleisön viesteilleen. Vapaaehtoiset ja sosiaalisen median ”seuraajat” voi osallistaa vaikuttamistyöhön esimerkiksi sisällöntuottajina. Kuvallinen viestintä valtaa alaa sosiaalisessa mediassa ja viimeaikoina kantaaottavien kuvaviestien hyödyntäminen kampanjoinnissa on yleistynyt. Myös tunnistesanojen käyttö on yleistynyt. Järjestöt ovat pikkuhiljaa heräämässä sosiaalisen median kampanjoinnin erityispiirteisiin ja osallistavat seuraajia kampanjointiin.

Vapaaehtoisia voi ottaa sosiaalisessa mediassa mukaan toimintaan monin tavoin. Järjestöt voisivat enemmänkin hyödyntää vapaaehtoisten moninaisen joukon ääntä myös sosiaalisessa mediassa. Sosiaalisessa mediassa viestit ja kuvat, joiden takaa on tunnistettavissa ihminen, ovat voimakkaampia kuin esimerkiksi organisaatioiden. Ihmiset viestivät keskenään ja toiselta ihmiseltä saatu viesti tulee lähemmäs. Järjestöissä ollaan usein huolissaan julkisuuskuvasta, eikä siksi kannusteta vapaaehtoisia viestimään järjestön nimissä. Näin menetetään kuitenkin mahdollisuus tehdä sosiaalisen median toiminnasta vielä vaikuttavampaa ja monipuolisempaa.

Tunnistesanoja voi myös hyödyntää tehokkaasti erilaisten näkemysten ja mielipiteiden keräämiseen ja julkituomiseen. Järjestöt voivat esimerkiksi lanseerata tunnistesanan ja kerätä tämän alle ihmisten mielipiteitä ja kommentteja. Tämä tarjoaisi väylän seuraajille osallistua kansalaiskeskusteluun ja tuoda julki omia mielipiteitään. Jär-

jestöt voivat hyödyntää keräämiään tietoja vaikuttamisen työkaluna tai vahvistamaan omaa viestiään. Usein sosiaalisen median kansalaiskeskustelujen vaikuttavuutta kyseenalaistetaan keskustelun pirstaloituneisuuden vuoksi. Keskustelut ovat hajallaan ympäri verkkoa eikä kansalaiskritiikki välttämättä esimerkiksi saavu päättäjien korviin. (Stranius & Laaksonen 2011, 12.) Tunnistesanojen avulla voidaan tietoa yhdistää ja tiivistää. Tämä mahdollistaa kiinnostuneiden osallistumisen keskusteluun omalla nimellä.

Sosiaalinen media monipuolisuudessaan tarjoaa järjestöille lukuisia keinoja osallistaa vapaaehtoisia toimintaan. Sosiaalisessa mediassa voidaan osallistua järjestöjen toimintaan ja vaikuttaa esimerkiksi osallistumalla julkiseen keskusteluun. Sosiaalisen median voidaan ajatella laajentavan järjestöjen ja järjestön vapaaehtoisten toimintaympäristöä. Tässä toimintaympäristössä myös osallisuus voi mahdollistua tai estyä. Osallisuuden edistäminen ja sen toteutuminen riippuu siitä, miten sosiaalista mediaa hyödynnetään. Sosiaalista mediaa ei kannata ajatella itseisarvona tai muusta todellisuudesta irrallisena kokonaisuutena; se on reaalityodellisuuden laajennus, jossa vapaaehtoiset toimivat, osallistuvat ja kokevat osallisuutta.

LÄHTEET

- Brauer, Sanna & Venäläinen, Ville 2011. Verkko saa kansalaisen äänen kuulumaan. Teoksessa toim. Terhi Aaltonen-Ogbeide, Pentti Saastamoinen, Heikki Rainio ja Tero Vartiainen Silmät auki sosiaaliseen mediaan. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 3/2011 46-64
- Bäcklund, Pia & Paavola, Vesa 2003. Rajatonta osallisuutta – asukas ja paikka tietoyhteiskunnassa. Teoksessa toim. Pia Bäcklund Tietoyhteiskunnan osallistuva kansalainen. Tapaus Nettimaunula. Helsingin kaupungin tietokeskus tutkimuksia 2003:5.
- Eskelinen, Teppo & Gellin, Maija & Gretschel, Anu & Junntila-Vitikka, Pirjo & Kiilakoski Tomi & Kivijärvi, Antti & Koskinen, Sanna & Laine, Sofia & Lundbom, Pia & Nilvala, Elina ja Sutinen, Riikka 2012. Lapset ja nuoret kansalaistoimijoina. Teoksessa Tomi Kiilakoski ja Anu Gretschel (toim.) Muistiinpanoja demokratiaoppitunnista. Millainen on lasten ja nuorten kunta 2010 –luvulla? Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu 57. 15-21
- Gretschel, Anu 2002. Kunta nuorten osallisuusympäristönä. Nuorten ryhmän ja kunnan vuorovaikutussuhteen tarkastelu kolmen liikuntarakentamisprojektin laadunarvioinnin keinoin. Jyväskylän yliopisto, Studies In Sports, Physical Education and Health, 85. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Väitöskirjatutkimus.
- Harju, Aaro 2010. Puheenvuoro kansalaisyhteiskunnan tulevaisuudesta. Helsinki: Sivistysliitto Kansalaisfoorumi.
- Hintikka, Kari A. 2009. Kansalaiset, liikehdinnät, puolueet ja internet. Teoksessa Rauli Mickelsson (toim.) Puolueiden tulevaisuus. Oikeusministeriön julkaisu 2009:6. 165-214.
- Hintikka, Kari A. 2010. Verkkovoima kollektiivisen toiminnan organisaatiomuotona. Teoksessa Esa Konttinen ja Jukka Peltokoski (toim.) Verkostojen liikkeitä. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali. Jyväskylän yliopisto. 132-156
- Hirsjärvi, Sirkka & Helena, Hurme 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Honkala, Soile & Nissinen, Katja 2012. Voiko peukuttamalla muuttaa maailmaa? Sosiaalinen media kansalaisvaikuttamisessa – oppimisen paikka kansalaisjärjestössä. Tampereen yliopisto/ Kasvatustieteen yksikkö: Pro gradu –tutkielma. Marraskuu 2012
- Iivonen, Anne 2011. Miten vaikutan? Kansalaistoimijan vaikuttamisopas. Ok-opintokeskuksen julkaisu.

- Joensuu, Mika. 2011. Nuoret verkossa toimijoina. Teoksessa Jani Merikivi, Päivi Timonen, Leena Tuuttila (toim.) Sähköä ilmassa. Näkökulmia verkkoperustaiseen nuorisotyöhön. Humanistinen ammattikorkeakoulu (HUMAK). Sarja C 25. 14-23
- Kiilakoski, Tomi 2007. Johdanto: lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 77. 8-25
- Kiilakoski, Tomi & Taiponen, Janne 2011. Osallisuus ja osallistuminen verkkoperustaisessa nuorisotyössä. Teoksessa Jani Merikivi, Päivi Timonen, Leena Tuuttila (toim.) Sähköä ilmassa. Näkökulmia verkkoperustaiseen nuorisotyöhön. Humanistinen ammattikorkeakoulu (HUMAK). Sarja C 25. 75-90
- Kiviniemi, Kari 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-Kustannus. (Gummerus) 68-
- Koivula, Ulla-Maija 2014. Verkko-ohjaajan taitopakki. Teoksessa Helena Tirronen (toim.) Vertaisena verkossa toim. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja B raportteja 62. 25-29
- Kotilainen, Sirkku & Rantala, Leena 2008. Nuorten kansalaisidentiteetit ja mediakasvatus. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 89
- Lietsala, Katri & Sirkkunen, Esa 2008. Social media. Introduction to the tools and processes of participatory economy. 1st edition. Tampere: University Press. Hypermedia Laboratory Net Series 17
- Nivala Elina 2008. Kansalaisyhteiskunta globaalien ajan hyvinvointiyhteiskunnassa. Kansalaisyhteiskunnan sosiaalipedagoginen teoriakehitys. Kuopion yliopisto. Snellman-instituutti. A-sarja
- Isotalo, Panu & Ringman, Miikka 2012. Suuntia. Digitaalinen portfolio syrjäytymisvaarassa olevien nuorten ja syrjäytyneiden nuorten voimaantumisen välineenä. Hämeenlinna: NäytönPaikka ry
- Salmikangas, Anna-Katriina 2002. Osallisuus yhdistysten kautta. Teoksessa Gretschel Anu (toim.) Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Humanistinen ammattikorkeakoulu/Suomen kuntaliitto. 90-107
- Siisiäinen, Martti & Kankainen, Tomi 2009. Järjestötoiminnan kehitys ja tulevaisuuden näkymät Suomessa. Teoksessa Suomalaiset osallistujina. Katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tulevaisuuteen. Oikeusministeriön julkaisuja 2009:5. 91-138
- Seppälä, Piritta 2014. Kuuntele & keskustele - näin järjestösi toimii tavoitteellisesti sosiaalisessa mediassa. Helsinki: Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry

- Stranius Leo & Laaksonen, Janne 2011. Verkkovaikuttamista 2010-luvulla. Selvitys verkossa pääosin tai kokonaan tapahtuvan yhdistystoiminnan mahdollistamisesta. Oikeusministeriön julkaisuja. Selvityksiä ja ohjeita 2011/1
- Stranius, Leo 2009. Epämuodollinen kansalaistoiminta – järjestötoiminnasta kevytaktivismiin. Teoksessa Suomalaiset osallistujina. Katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tulevaisuuteen. Oikeusministeriön julkaisuja 2009:5 139-170
- Suominen, Jaakko 2013. Johdanto – Sosiaalisen median aika. Teoksessa Suominen Jaakko, Östman Sari, Saarikoski Petri, Turtiainen Riikka (toim.) Sosiaalisen median lyhyt historia. Helsinki: Gaudeamus. 9-28
- Säntti, Risto & Säntti, Petra 2011. Tiedosta, määrittele ja hyödynnä. Teoksessa Terhi Aaltonen-Ogbeide, Pentti Saastamoinen, Heikki Rainio ja Tero Vartiainen (toim) Silmät auki sosiaaliseen mediaan. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 3/2011 14-46
- Särkelä-Kukko, Mona 2014. Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Teoksessa Arja Jämsén & Anne Pyykkönen (toim.) Osallisuuden jäljillä. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. 34-51
- Tapscott, Don 2010. Syntynyt digiaikaan. Sosiaalisen median kasvatit Suom. Timo Hautala. Jyväskylä: WSOYpro.

VERKKOLÄHTEET:

- Skype 2014. Skype privacy policy. Viitattu 14.7. 2014
<http://www.skype.com/en/legal/privacy/>.
- Myller, Pekka 2012. Nuorten osallisuus ja yhteisöt verkossa. Huomioita ja pohdintaa Nuoret, verkko ja osallisuus –brunssilta. Verkkonuorisotyön kehittämiskeskus: Blogi. Viitattu 11.11. 2014. <http://www.verke.org/ajankohtaista/viikon-nakokulma/item/126-nuorten-osallisuus-ja-yhteisot-verkossa-huomioita-ja-pohdintaa-nuoret-verkko-ja-osallisuus-brunssilta>
- Tilastokeskus 2013. Väestön tieto- ja viestintätekniiikan käyttö -tutkimus 2013. Viitattu 20.11.2014 http://www.stat.fi/til/sutivi/2014/sutivi_2014_2014-11-06_tie_001_fi.html
- Tilastokeskus 2014. Väestön tieto- ja viestintätekniiikan käyttö -tutkimus 2014, Tilastokeskus. Viitattu 20.11. 2014 http://www.stat.fi/til/sutivi/2013/sutivi_2013_2013-11-07_tie_001_fi.html

KUVAT:

Kuva 1

Ei vihapuheelle -liikkeen Facebooksivu. Tilapäivitys 30.11. 2013 klo 17.37.

<https://fi-fi.facebook.com/eivihapuheelle>

Viitattu 15.11. 2014

Kuva 2

Ei vihapuheelle -liikkeen Facebook-sivu 13.4.2014 klo 14.14.

<https://fi-fi.facebook.com/eivihapuheelle>

Viitattu 15.11. 2014

LIITTEET

Haastattelurunko: aktivistit

Haastattelun teemat:

Yleiskartoitus haastateltavasta

Sosiaalinen media Ei vihapuheelle –liikkeessä

Osallisuus

Valtautuminen

Vaikuttaminen (verkkovaikuttaminen) Ei vihapuheelle –liikkeessä

Kehittämisehdotukset

Yleiskartoitus

- nimi, ikä
- aiempi järjestökokemus
- aiemmat kokemukset vaikuttamisesta/verkkovaikuttamisesta
- miksi mukaan EV –liikkeeseen

Sosiaalinen media Ei vihapuheelle –liikkeessä

- Vertailu muihin järjestökokemuksiin, eli miten muissa järjestöissä on käytetty sosiaalista mediaa
- Millainen on sosiaalisen median roolin Ei vihapuheelle –liikkeessä?
- Millä kanavilla on mukana, miten? Miksi juuri näillä kanavilla?
- Millaiseksi olet kokenut viestinnän/vaikuttamisen näillä kanavilla?
- Missä Facebookryhmissä olet mukana? Toimivatko ryhmät ja ryhmäjaot?

Viestintä sosiaalisessa mediassa

- Millaiseksi olet kokenut viestinnän sosiaalisessa mediassa?
- Saatko riittävästi tietoa liikkeestä ja liikkeen tapahtumista? Entä teemaan liittyvistä asioista?
- Saatko hyvin oman äänesi kuuluviin?
- Millaiseksi olet kokenut viestinnän työntekijöiden kanssa?
- Entä aktivistien välisen viestinnän?
- Koetko jonkinlaista yhteisöllisyyttä ja luottamusta näissä Facebookryhmissä? -arviointia (mikä hyvää, mikä huonoa)
- Miten viestintää voisi parantaa?

Osallisuus liikkeessä

- Motivaatio (mikä motivoi pysymään mukana). Miten sosiaalinen media ja siellä viestintä vaikuttaa tähän, vaikuttaako?
- Mikä saa sinut innostumaan liikkeen toiminnasta/lähtemään mukaan uusiin toimintoihin?
- Koetko voivasi vaikuttaa liikkeen toimintaan? Sosiaalisessa mediassa/ IRL?

- Tuntuuko, että mielipidettäsi arvostetaan? Aktivistit/työntekijät.
- Koetko yhteisöllisyyttä muiden aktivistien kanssa? Miten tämä yhteisöllisyyden tunne on muodostunut?
- Koetko voivasi ilmaista mielipiteesi? Tapaamisissa/Facebookryhmissä/Julkisilla kanavilla.

Osallisuus yhteiskuntaan eli vaikuttamistyö

- Millaista vaikuttamistyötä olet tehnyt liikkeessä (onko tehnyt somevaikuttamista?)
- Miten on tämän (vaikuttamistoiminnan/verkko-/sosiaalisen median vaikuttamisen kokenut (liikkeen vaikuttamiskeinojen arviointia, oman osallistumisen arviointia ja kasvokkaisen/sosiaalisen median vaikuttamisen vertailua omista kokemuksista käsin)
- Koetko vaikuttaneesi vihapuheilmiöön jollain tavalla? Miten? Millaiset keinot olet kokenut kaikkein vaikuttavimmiksi?
- Millaiset vaikuttamisen keinot ovat juuri sinulle sopivia yleisesti/Ei vihapuheelle –liikkeessä? (Some/IRL)
- Oletko saanut vaikuttaa sellaisiin asioihin, mihin olet halunnut? Oletko esim. itse tehnyt aloitteita sosiaalisessa mediassa, millaisia?

Valtautuminen ja voimaantuminen, eli kasvu aktivistina, kansalaisena ja ihmisenä

- Mitä olet saanut toimimisesta aktivistina EV –liikkeessä?
- Oletko oppinut jotain uutta itsestäsi/yhteiskunnasta/elämästä tai jostain muusta?
- Oletko muuttanut jotenkin aktivistina liikkeessä toimimisen aikana?
- Luuletko, että toimimisesta aktivistina on sinulle hyötyä myöhemmin elämässä? Miten?

Kehittämissuhteet

- miten EV –liikkeen toimintaa voisi kehittää paremmaksi
- miten sosiaalisen median vaikuttamista voisi tehostaa
- miten sosiaalisen median viestintää voisi tehostaa
- mitä vapaaehtoisena toivoisit lisää?

Haastattelurunko: työntekijät

Haastattelun teemat:

Osallisuus

Vapaaehtoistyö/Vapaaehtoisten ohjaaminen

Sosiaalinen media

Vaikuttaminen

Vapaa sana

1. Osallisuus

- Mitä osallisuus tarkoittaa Ei vihapuheelle -liikkeessä?
- Mistä osallisuus rakentuu Ei vihapuheelle -liikkeessä, eli millaisia rakenteita Ei vihapuheelle -liikkeessä on luotu/toimia toteutettu osallisuuden edistämiseksi? (Erytisesti sosiaalisessa mediassa.)
- Millaiset rakenteet ovat mielestäsi erityisesti toimineet?
- Mitkä vastaavasti eivät toimineet?
- Tuleeko mieleen jotain erityisesti sosiaaliseen mediaan liittyviä haasteita liittyen osallisuuden edistämiseen?
- Entä jotain erityisen hyviä puolia?

2. Vapaaehtoistyö

- Miten vapaaehtoistyö on organisoitu? Eli kuvaile millaisia rakenteita on luotu ja miksi juuri tällaisiin rakenteisiin on päädytty?
- Millainen rooli sosiaalisella medially on koordinoinnissa ja vapaaehtoistyön organisoinnissa? Eli miten Ei vihapuheelle -liikkeessä hyödynnetään sosiaalista mediaa peruskoordinointiin?
- Kuinka suuri osa vapaaehtoisten koordinoinnista tapahtuu sosiaalisessa mediassa? Entä sen ulkopuolella, eli kasvokkain?
- Kuvaile millaiset rakenteet ovat toimineet ja millaiset taas eivät?
- Mitä lisäarvoa sosiaalisen median hyödyntäminen juuri vapaaehtoisten koordinoinnissa tuo? (Verrattuna perinteiseen malliin).
- Osaatko kuvailla jotain erityisiä haasteita juuri sosiaalisessa mediassa tapahtuvaan koordinointiin liittyen?

Vapaaehtoisten ohjaaminen:

- Voiko mielestäsi sanoa, että vapaaehtoisia ohjataan sosiaalisessa mediassa? Voiko mielestäsi puhua fasilitoinnista (tai verkko- tai nettifasilitoinnista)?
- Oletko itse ohjannut tai fasilitoinut verkossa? Miten se eroaa mielestäsi kasvokkain tapahtuvasta ohjaamisesta/fasilitoinnista?

- Onko mielestäsi mahdollista, että järjestöt tulevaisuudessa toteuttavat enemmän vapaaehtoistyön koordinoitua ohjaamista/fasilitointia verkossa tai sosiaalisessa mediassa?
- Kuvaile niitä mahdollisuuksia ja hyötyjä, joita verkon tai verkon/sosiaalisen median laajempi hyödyntäminen saattaisi tuoda järjestöille. Kuvaile niitä haasteita, joita....
- Kerro vielä millaisia resursseja verkossa tapahtuva koordinoitu/ohjaaminen jne vaatii (työaika, raha, tieto-taito..jne).

3. Sosiaalinen media

- Millainen rooli sosiaalisella medially on Ei vihapuheelle –liikkeessä?
- Mitä sosiaalisen median kanavia on käytössä? Miten on päädytty juuri näihin kanaviin?
- Kenen vastuulla eri kanavien päivittäminen on?
- Miten osallisuus ja vaikuttaminen näkyy eri sosiaalisen median kanavilla?
- Onko eri kanavissa joitain piirteitä jotka vaikuttavat erityisellä tavalla esimerkiksi osallisuuteen tai vastaavasti jotain erityisiä verkkovaikuttamisen keinoja tms.
- Miten vapaaehtoisten kanssa viestitään sosiaalisessa mediassa? Liittyykö tähän jotain erityisiä haasteita/hyviä puolia?

4. Vaikuttamistyö

- Millaista vaikuttamistyötä Ei vihapuheelle –liike tekee?
- Millaista vaikuttamistyötä vapaaehtoiset tekevät, entä työntekijät?
- Jos jonkinlaista jakoa on tehty, niin miten tällaiseen jakoon on päädytty?
- Ei vihapuheelle –liike tekee paljon verkkovaikuttamista. Kuvaile millaista ja miten.
- Ovatko aktivistit osallisia verkkovaikuttamisessa? Miten heitä kannustetaan vaikuttamistoimintaan?
- Kuka päättää siitä, millaisiin (yhteiskunnallisiin) asioihin vaikutetaan ja miten?
- Kerro vielä Ei vihapuheelle –liikkeen taustalla toimivasta NHSMovementista. Millainen suhde Suomen liikkeellä on kansainväliseen liikkeeseen. Esim. kuinka paljon Euroopan Neuvosto määrittää sisältöjä ja toimintatapoja.